

DRUŽINSKI TEDNIK

Leto XVII.

V Ljubljani, 25. januarja 1945.

Št. 4 (793)

Kar je pošteno, najdalje trpi.

Slovenski rek

UREDNIŠTVO in UPRAVNIŠTVO:
Ljubljana, Miklošičeva cesta št. 14/III.
Poštni predal št. 253. Telefon št. 33-32.
ROKOPISOV ne vračamo, nefrankiranih
dopisov ne sprejemamo. Za pismen
odgovor je treba priložiti 2 L v znakmah.

NAROČNINA: ¼ leta 20 lir, ½ leta
40 lir, vse leto 80 lir. Račun poštne
hranilnice v Ljubljani št. 15.393. Naroč-
nino je treba plačati vnaprej. — Po-
samezna številka stane 2 liri, stare
številke 3 lire. — OGLASI po tarifi.

Grški komunisti niti poskusili niso, da bi
se borili proti Nemcem, temveč so samo
sprejemali v velikih količinah naše orožje
in mirno čakali trenutka, ko bi lahko na-
pravili iz Grčije komunistično državo, pri
čemer so nameravali brezobzirno likvidirati
vse svoje nasprotnike.

Iz najnovejše Churchillove izjave
(Gl. današnji uvodnik)

Pismo gospodu Churchillu

Da bi branil svojo politiko v Grčiji, je podal angleški ministrski predsednik Winston Churchill v svojem nedavnem govoru v londonski spodnji zbornici izčrpno poročilo o predgovodini grške državljanske vojne, v katerem je navedel med drugim tudi tole:

»Mi smo te može (komuniste v Grčiji) oskrbovali več let z znatnimi količinami orožja in streliva. To orožje in strelivo so vzeli od nas, da bi si pridobili oblast v Grčiji, ko bi Nemci odšli. Tu moram zato izreči nekaj besed o teh grških komunistih, za katerimi stoje tudi macedonski in bolgarski elementi, po možnosti z lastnimi ozemeljskimi idejami. Oni pa niti poskusili niso, da bi se borili proti Nemcem, temveč so samo sprejemali v velikih količinah naše orožje in mirno čakali trenutka, ko bi lahko napravili iz Grčije komunistično državo, pri čemer so nameravali brezobzirno likvidirati vse svoje nasprotnike.«

Gospod Winston Churchill! Zelo nas veseli, da ste po skoraj štiritletnem popolnoma drugačnem zatrevanju, nazadnje, v začetnem mesecu novega vojnega leta 1945, dobili toliko poguma, da ste pred svojo spodnjo zbornico — in s tem pred vsvo Veliko Britanijo ter vsem svetom — javno in nedvoumno priznali:

1. da ste Vi oboroževali grške in z njimi vred vse balkanske komunistične bandite;

2. da ste neustrašno potrdili, da so sprejemali ti banditi vaše orožje v svoja tajna skladišča ne zato, da bi se bojevali za osvoboditve izpod okupatorja, temveč zato, da bi napravili iz Grčije komunistično državo;

3. da so nameravali po prevzemu oblasti brezobzirno likvidirati vse svoje nasprotnike.

Prav nič manj nas tudi ne veseli, kar ste pri tej priložnosti še drugega povedali o grških tolovajih, pred vsem o nedolžnih žrtvah njihovega bestialnega divjanja, med katerimi so po vašem zatrdilu tudi ugledne grške nacionalne osebnosti.

Hvala vam tudi, da ste besede in ta priznanja, g. Churchill, četudi nam ne smete zameriti, da smo mi, ostali narodi Balkana in sploh evropskega jugovzhoda, zelo razočarani nad dejstvom, da ste izrekli v uvodu citirane besede le na naslov manjšega, to je, samo grškega dela balkanskih banditov. Vaša vmesna pripomba, da stoje za grškimi komunističnimi banditi tudi macedonski in bolgarski elementi, bi utegnila sicer nakazovati, da so vam pri tej priložnosti silile na jezik še druge besede z imeni sosednih in sorodnih tolp, a izrekli jih niste. To ni bilo ne pošteno ne pogumno. Pred vsem pa se nam zdi nepošteno in nepogumno, da niste omenili vsaj tega, da stoje po vas ožigane komunistične grške tolovajske tolpe pod istim vrhovnim poveljstvom, kakor le mimogrede omenjene macedonske in bolgarske, pa tudi jugoslovanske in vse sosednje — pod vrhovnim poveljstvom bivšega cerkvenega tataru in sedanjega »maršala« Josipa Broza-Tita, pobratima vašega gospoda sina in vašega nedavnega rimskega sorodnika. Tako vsaj je namreč mesece in mesece razglašala vaša agitacija, zatrujujoč, da je le bivši cerkveni tatar in sedanji »maršal« Josip Broz-Tito od zaveznikov poblaščen načelnik vseh »osvobodilnih gibanj« na Balkanu in v Podonavju. Torej je logično bil tudi načelnik grškega »osvobodilnega gibanja« in je še, zakaj doslej še od nikoder nimamo senzacionalnega glasu, da bi mu bil kdo to visoko funkcijo odvzel, ali da bi se ji bil sam odrekel.

Da vsaj tega še niste omenili — vsaj tako bežno in mimogrede, kakor ste macedonske in bolgarske elemente — tega vam, gospod Churchill, ne moremo nikoli odpustiti. Zakaj šele potem bi bilo dobilo vaše poročilo v spodnji zbornici tisto odkritost in širino, ki bi utegnili odpreti oči tudi najbolj bebastemu podložniku njegovega veličanstva angleškega kralja, da bi spoznal, kar smo spoznali mi, zaradi vaše politike onesrečeni narodi evropskega jugovzhoda, že davno, davno pred vami: da so vsa balkanska in sploh vsa »osvobodilna gibanja« v Evropi organizirana s stoddostno istim namenikom ELAS v Grčiji: zbrati od vas poslano jim orožje in strelivo za boj

26 LET »VELIKE« POLITIKE...

Beneš žanje, kar je sejal

»Matjuška Rusija« izteza roke po Podkarpatski Ukrajini in delu Slovaške

Stockholm, 14. jan. Pred nekaj dnevi je ves tisk zabeležil novico, da je sovjetska radijska postaja v Kijevu, tista, ki je svoj čas prva zahtevala Vzhodno Poljsko (ki jo je Sovjetska nato kajpak, da ustreže »ljudski želji«, jadrno dala proglasiti za ukrajinsko, t. j. za sovjetsko), zahtevala priključitev Podkarpatske Rusije, najvzhodnejše dežele nekdanje češkoslovaške republike. Te novice marsikdo niso verjeli, tako na primer tudi na Švedskem ne, preveč neverjetna, preveč psihološko neokretna se je zdelo, da bi bila mogla biti resnična. »Nemška propaganda«, so rekli na Švedskem, in stvar je bila za sito meščanstvo opravljena.

Zdaj gleda javnost nekoliko drugače na to stvar. Zgodilo se je namreč, da je ne samo isto novico potrdila velika severnoameriška poročevalska agencija Associated Press, ampak da je ista agencija — ki se ji pač ne dá očitati, da bi bila v nemški službi — razkrila še mnogo daljnosežnejše boljševiške anekdote želje.

Stvar je pa tudi res, milo rečeno, kočljiva. Saj je bila vendar Sovjetska zveza leta 1943. podpisala z dr. Benešem zavezniško pogodbo, v kateri izrecno izjavlja, da priznava integriteto, po slovensko nedotakljivost, — to se pravi, celoto — nekdanje češkoslovaške republike. A integralen del nekdanje CSR je vendar tudi Karpatska Ukrajina!

Torej imajo vendarle prav tisti, ki neutrudljivo trde — in med te spadamo tudi mi, op. ured. — da boljševikom nobena beseda ni sveta in da so pripravljeni tudi svojega najboljšega zavezniška izdati, kadar jim gre to v račun.

Associated Press torej trdi, da je komunistični poglavar Karpatske Ukrajine Ivan Petruška zahteval v imenu »ogromne večine« ljudstva priključitve te dežele Sovjetski Ukrajini. A ne samo to; mož zahteva tudi del Slovaške z Visoko Tatrol!

Najzanimivejše pa šele pride: Associated Press poroča namreč dalje, da je sovjetski zunanji komisar Molotov že poslal noto dr. Benešu, po kateri »sicer SSSR slej ko

prej trdno vztraja pri pogodbi s CSR iz leta 1943., da pa ne more prezreti ljudske volje Podkarpatske Rusije.«

(Po starem receptu: najprej s komunističnimi agenti in emisarji »ustvariti« ljudsko voljo, nato pa na podlagi takšne sleparsko pridobljene legitimacije oropati svojega zavezniška.)

Amsterdam, 22. jan. Po poročilih londonskega Observerja so že nastala trenja med Kremlijem in Benešem. Vzroki temu trenju so trije:

1. Sovjetska vlada je sporočila doktorju Benešu, da ne razume, zakaj njegov kabinet še ni uradno stopil v stike z lublinsko »vlado«. Beneš — pravi Observer — si je sicer prizadeval, da prizna lublinsko vlado, hotel bi pa to storiti šele takrat kakor London in Washington.

2. Moskva želi preselitev Beneševih vlade, brž ko bo le mogoče, na »osvobojevo« področje južne Češkoslovaške. Beneš se pa izgovarja, da mu tehnične, t. j. predvsem transportne težave onemogočajo takojšnjo izpolnitev sovjetske želje — čeprav se dr. Beneš po Observerjevem v načelu strinja z moskovsko zahtevo.

3. Londonska češka emigracija je konsternirana, ker Sovjeti po radiu podpirajo karpatsko-ukrajinsko propagando za odcepitev od CSR in priključitev k SSSR.

Dr. Beneš tako žanje, kar je sejal. Sejal je pa izdatno vseh 26 let od ustanovitve republike dalje:

1. S svojo drugo najmočnejšo sosedo Poljsko — s premislekom puščamo njegov odnos do Nemcev ob strani — ni ves čas miru ne iskal ne dosegel znošenega, kaj šele prijateljsko razmerje; nasprotno, z ugrabitvijo Tješina v času, ko se je Poljska bila na življenje in smrt z boljševiki, je že ob rojstvu obeh bratskih republik izkopal med njima skoraj nepremostljiv prepad. (Da je Poljska l. 1938. na enako nespameten način izrabila stisko svoje sosedje, je samo dokaz tedanje politične kratkovidnosti varšavske gospode, nikakor pa ne opravilo poprejšnje Beneševske politike.)

2. V vojnem času, t. j. v emigraciji, je imel dr. Beneš dovolj časa razmišljati o tem, ali mu je srajca bližja ali suknjič, t. j. ali mu bolj kaže pobotati se z neposredno sovražno sosedo — spet hoté ne vpletamo Nemcev v to stvar — ali pa iskati konjunktorno zavezništvo s sovražnico ne samo te sosedje, ampak sploh vseh njegovih sosed. Dr. Beneš se je odločil za konjunkturo in v drugo zapravlil priložnost, da se oba severna slovaška sosedla pobotata. To je bilo v letih 1942/43, ko se je v londonski emigraciji mnogo govorilo o snujanju se češko-poljski federaciji, ki naj bi ustvarila iz obeh držav močan življenja in odpora sposoben državni organizem.

Da se je Beneš takrat sporazumel s Poljaki, kdo ve, ali bi se bila mogla in smela moskovska politika tako brezobzirno obrniti i proti Poljakom i proti južnim Slovanom — tem manj, ker bi ob protiboljševškem poljsko-češkem bloku našla oporo tudi nacionalna struja londonske Jugoslavije, in obratno. Dr. Beneš se je odločil za Moskvo in s tem proti Poljakom in proti Jugoslovanom. Na plačilo mu ni bilo treba dolgo čakati: dobil je iz Moskve migljaj s kolom, da se boljševiška politična invazija tudi pred CSR ne misli ustaviti.

Tako doživljamo nov primer, da konjunkturna politika ne nosi trajnih sadov. V Karpatski Rusiji in na Slovaškem danes dr. Beneš žanje, kar je v Pragi in Londonu 26 let sejal.

Peter ni odnehal

Po poročilih iz Amsterdama javlja londonski radio, da se kralj Peter ni hotel ukloniti Subašičevi zahtevi po pristanku na njegov dogovor z moskovskim satrapom v Beogradu Broz-Titom in da je zato v ponedeljek Subašičeva vlada odstopila.

Po Reuterjevem poročilu z dne 23. t. m. bo kralj Peter poveril sestavo nove emigrantske vlade voditelju srbske demokratske stranke in bivšemu ministru Milanu Grolu, ki velja za sovravnika komunizma in nasprotnika dogovora med Subašičem in Titom.

vse tiste narode, katere ste v letih 1939—1941 s častnimi besedami, večno hvalečnostjo in garancijami izvalili na svoji strani v vojno proti onim državam z Nemčijo na čelu, čeprav bi se bili te vojne lahko obvarovali z nadaljnjim vztrajanjem v nepristranski nevtralnosti. Doslej pa je bila navada vseh častitih državnikov, tudi velike večine vaših spoštovanih prednikov, da so take svoje obljube in obveznosti tudi izpolnili, ali vsaj pošteno poskusili izpolniti, če jih morda zaradi višjih sil že niso v celoti mogli. Nič pa še ni v vsej znani preteklosti prodal svojih zaveznikov, nasproti katerim je slovesno prevzel garancije, poživljenim banditom, da jih zaslužnijo in likvidirajo.

Pričakujemo zato, da boste, velepoštovani gospod ministrski predsednik, ob prvi ugodni priliki povedali v svoji spodnji zbornici, kako je s to našo prodajo banditom. Pričakujemo tudi, da boste povedali, kako si zamišljate osvoboditev Evrope od tolp vrhovnega poglavarja vseh komunističnih banditov v Moskvi, kako si pred vsem zamišljate osvoboditev Estonce, Letonske, Litvanske, Poljske, Romunije, Bolgarije, Jugoslavije, Madžarske itd. Zakaj, kakor ni razločka med banditi na Grškem in na ostalem Balkanu, tako tudi ni razločka med komunističnimi banditi na Balkanu in v SSSR. Vsi mi v Evropi vemo, da je banditizem povsod le eden in isti, da stoji za vsem isto vodstvo in da zasleduje pri vseh svojih akcijah iste cilje, cilje uničenja sedanje evropske kulture in civilizacije in postopno kulture in civilizacije vsega sveta v divji poplavi azijske despotije.

Le to da nam še poveste, vas prosimo narodi evropskega jugovzhoda, velespoštovani gospod Winston Churchill, premier Velike Britanije!

S. S.

Ogorčen odpor proti boljševškemu navalu

Ofenziva, ki so jo začeli Sovjeti 12. t. m. na Poljskem in proti Vzhodni Prusiji, se nadaljuje z nezmanjšano silo. Iz sridosti boljševiških napadov in iz okoliščine, da so Sovjeti vrhli v bitko več ko 150 divizij, se sme sklepati, da jim gre to pot za vse: za popolno uničenje nemških vzhodnih armad in s tem za končno popolno zmago nad Nemčijo.

V prvih 12 dneh se jim ta namen ni posrečil in to nas utruje v pričanju, da naval vzhoda tudi v bodoče ne bo uspel. Ogromna sovjetska premoč je sicer nemško fronto vtisnila, ni je pa zdrobila. Nemški odpor se je zlasti izkazal ob mejah Slezije in v Vzhodni Prusiji, t. j. na obeh krilih. Najdalje so boljševiki prodrli v poljskem centru, t. j. zahodno od Varšave; a tudi v tem odseku imajo še zmerom lep kos poti do nekdanje zahodne poljske meje pri Poznaniu.

Sredi med sovjetsko ofenzivo so Nemci izvedli nepričakovan napad severno in vzhodno od Blatnega jezera ter na več mestih dosegli Donavo in zavzeli Stolni Beligrad. S tem so vezali boljševiške oddelke pri Budimpešti, da ne morejo suniti čez Slovaško in priti nemški obrambi Slezije za hrbet.

Cinik

»Atlantska listina ni nikak zakon.« Tega nismo rekli in napisali mi. To je rekel sam Winston Churchill pretekli terek v spodnji zbornici.

Da atlantska listina res ni nikak zakon, že dolgo vemo — tudi če ne bi bil zadnjič nekaj podobnega izjavil že Roosevelt. Drugače ne bi bila smela Sovjetska počenjati kar počenja na Poljskem in s Poljsko; drugače ne bi bili danes priče grške tragedije; drugače ne bi bratski srbski narod doživljal pod Titovo strahovlado, ustoličeno pod moskovsko in londonsko patronanco, najstrahotnejšo vseh svojih zgodovinskih Golgot.

Gospod Winston Churchill nam ni nič novega povedal. Kljub temu nam je njegova izjava predragocena. Podpis nam je pod sliko moža, ki ga dolgo nismo hoteli ali mogli videti takšnega, kakršen je.

Danes je Churchillov portret pri vseh »zavezniških« narodih izkristaliziran. Vsi tisti, ki so »osvobojevali«, pa stradajo in zmrzujejo, vedo, kdo je Churchill: mož, ki je več ko dve leti dal po radiu in po letakih obljubljal, da ne bodo stradali in zmrzovali, ko jih zavezniki odrešijo. Tudi tisti, ki so z »osvoboditvijo« pričakovali konec vojne, pa doživeli začetek državljanske vojne, vedo, kdo je Churchill: mož, ki je sam priznal, da je oboroževal komuniste, čeprav je vedel, da spravljajo orožje za boj proti njemu in proti svojim lastnim rojakom.

Mr. Churchill je lahko ponosen: na tem mestu, na katerem on danes sedi, svet še ni videl večjega cinika.

Narobe svet: svobode ne marajo

Iz Stockholma poročajo: Lublinska vlada je pozvala na Švedskem mudeče se poljske begunce, naj se vrnejo v domovino. Švedski list Morgentidningen poroča, da so se temu pozivu odzvali doslej od 900 beguncev samo trije.

Trije od devetstotih, to je eden od tristo, ali 1/900...

Letonsko četašvo

Neki ujet vojak 84. sovjetske strelske divizije, Nikolaj Bezmerov po imenu, je izpovedal, da je bil pri prevozu svojega oddelka iz Vzhodne Prusije na fronto v Kurlandiji večkrat priča delovanja letonskih protisovjetskih partizanov, ki izvršujejo v manjših skupinah množične napade na sovjetsko oskrbo.

Bezmerov sicer ne trdi, da gre za oboroženo bojno delovanje, »sarko pa se da iz njegovih izpovedb sklepati, da se letonsko prebivalstvo zagrizeno bori proti boljševikom in da se nikakor ni voljno ukloniti sovjetskemu jarmu.

Sovjetski odrošitelji „osvobajajo“ ženske Strahote madžarskih in slovaških vasi

»Saj ni tako hudol!
»Vse skup je samo nemška propaganda!
»Zakaj bi bežali, če pridejo Sovjeti? Saj nisem nikomur nič naredil in tudi eksponiral se nisem!
»E, boste videli, na koncu bo vse dobro in prav.«

»Tako je, saj se nobena juha ne pojé tako vroča, kakor se kuha.«
Takšnih in podobnih smo v zadnjih mesecih slišali na prebivatelje. Kogar hočejo bogovi pogubiti, ga s slepoto udarijo. Ker ne želimo, da bi tudi naš mali in nesrečni narod zapadel pogubi, se ne bomo nikdar utrudili odpirati mu oči, čeprav je to dosti težak, predvsem pa nevarni opravil.

Prve dni januarja so si nemški, češki in madžarski častniki ogledali vasi v vrteškem hribovju zahodno od Budimpešte, ki jih je nemška vojska rešila sovjetskih strahot. O svojih vtisih so napisali pretresljiva poročila.

Ta poročila so kakor nalašč poklicana za odpiranje oči. Zato prinašamo eno od njih — objavljeno v listu *Völkischer Beobachter* — v obširnem izvlečku našim bralcem v pouk in premislek.

Tudi na Madžarskem ni manjkalo kapitulantov — prav kakor v Romuniji in Bolgariji, pa Finskem in v Italiji — ki so pri sleherni priložnosti govorili o »pretirani nemški propagandi« in pošiljali po nešteti kanalih svoja strahopetnostna gesla celo v najbolj zakotne vasi: »Ostanite doma, sovjeti so tudi samo ljudje. Madžarska je pod angleško in ameriško zaščito!«

Z zemljo zrasel kmet se težko loči od svojega doma in še posebno nerad deli usodo beguncev. Zato je bilo v madžarskih vaseh mnogo ušes, ki so prisluhnili tem udobnostnim geslom. Tako je moralo ljudstvo — delavci in kmetje — krvavo plačati strahopetnost svojih prejšnjih voditeljev, ki so zadnja leta omahovali sem in tja in odpovedali ob uri, ko se je odločala usoda naroda.

V gorovju Vértessu smo se pridružili prodirajočim nemškemu oddelku. Trčili smo takoj in vsepovedno ob sledove zagrizenih borb: razdejane ceste, barikade, razbiti protitankovski topovi, požgani municijski zaboji, zraven pa mrtvi boljševiki. Na zasneženih poljanah so ostanki zgorelih tankov s svojo mračno trdoto prekinjali mehko beloto zimске pokrajine.

V nočnih oklepniških bitkah in pehotnih spopadih so čete nemške vojske in frontne SS prekoračile gorove, očistile gozdove, prodrale zapreke in pogale boljševike iz naselbin. In tedaj se je dvignil zastor pred strahotno dramo. Najpreprostejši ljudje, kmetje, kočarji in rudarji iz bližnjih rudnikov, žene, da, celo otroci so se zgrnili okoli nemških oklepnikov, s solzami v očeh božajoč mrtlo železo in vojske, ker so morali dati duška svojim upom, svojemu veselju in preostanemu gorju.

Ko stopamo po vaških cestah, sta v očeh ljudi, zvečine oblečenih v žlano, še zmerom zapisana groza in strah. Umor, rop in posilstvo, brezumno uničevanje in živinska razbrzdanoost so bili združeni čez te ljudi kakor orkan.

»Mir hišicam, vojna palačam.« je eno od starih boljševiških gesel. V slovnem naselju Agostyanu, ki leži nekazno in skrito v vrteških hribovih, ni bilo palač, samo kočje. Kljub temu ne bodo njegovi prebivalci do konca svojih dni mogli zadržati solze, kadar se bodo spomnili onih strašnih dni, ki so sledili 27. decembru — tistemu nesrečnemu dnevu, ko so boljševiki vdrl v vas.

Prva nas sreča kmetica Loy. Njena hca so otekla od solz. Oblečena v žlano nam hité kaže sliko svojega osamljenega sina Deszöja. Služi je v vojski in je za božič prišel domov. Pred njenimi očmi je vdrl boljševik dvignil revolver, brnil mater, ki se je hotela vreči pred sina, z nogo stran, pretepel fanta, ki je bil brez orožja, se igral nekaj časa z revolverjem, mereč z njim zdaj v njegovo glavo, zdaj v prst, zdaj v rogo in ga nazadnje ustrelil v trebuh. Ko je kmetica vsa zmešana planila na cesto in potožila nekemu sovjetskemu oficirju, kaj se je zgodilo, ter zaprosila za zdravnika, jo je sovjetski tolmač brnil v stran in nadrl, naj pusti poveljnika s takimi malenkostmi pri miru. Vpriču umirajočega so boljševiški plenilci prebrskali omaro in skrinje, pokradli vsa obleko in razbili pohištvo na trske.

Ko se je znočilo, so zverine narčito preiskale vsa skrinjariša. Kamor so se bili zatekli preplašeni vaščani, odgnali izsledene, obupno kričeli in branili se kmetice z revolverji in bajonetami s seboj, divje in brezglavo streljajoč s samokresi okoli sebe in nazadnje prisilili bolj mrtve ko žive ujetnice, da so se jim vdale.

Med ženskami je ena zbudila posebno pozornost pisca teh vrstic, ker je bil njen obraz ves posejan z viš-

Ura razvedrila za domobranske invalide in ranjence

»Domovina ne sme nikoli pozabiti na vašo žrtev!«

V nedeljo popoldne je priredila v Stokleni dvorani Pokrajinske uprave gospa prizidentova, Olga Rupnikova, pestro uro razvedrila za domobranske ranjence in invalide. Stekleni dvorani je bila polna povabljenih invalidov in ranjencev, prišli pa so nanjo tudi povabljeni gostje. Vsa ranjence in invalid je prejel v poklon skatljico cigarete in bil pogoščen. Prireditvi je prisostvoval tudi gospod prezident, general Leon Rupnik, ki je sedel med dvema ranjencema.

Prireditvi je začela s pozdravno koračnico, ki jo je zaigral mali domobranski orkester. Sledil je nagovor gospe Rupnikove, soproge prizidenta, ki je uvodoma pozdravila navzoče ranjence in invalide, ki so se zbrali, da preživijo nekaj trenutkov pozabljaja vsakdanjih skrbi in boli. Gospa Rupnikova je nato imenoma pozdravila navzoče zastopnike nemške vojske in Slovenskega domobranstva, prav tako pa tudi tiste, ki so kakorkoli pripomogli do ustvaritve nedeljskega popoldneva.

V svojem govoru je na to gospa prizidentova nadaljevala:

»Ko pozdravljam drage goste, in otvarjam pestro uro razvedrila, ob kateri bi se naj vsi prijetno počutili, bi želela s tem poudariti to, da naj bo ta popoldan posvečen samo vam, domobranski invalidi in ranjenci, slovenskemu narodu in njegovemu bodočemu vodstvu simbol velike zapovedi, ki se glasi:

Domovina ne sme nikoli pozabiti na vašo žrtev!

Vi ste v najtežjem razdobju zgodovine našega malega naroda dali svojo kri in svoje zdravje za Boga, narod in domovino.

Ce trdimo, da se bodo bodoči vodniki slovenskega naroda zbirali izmed tistih, ki so se mu v času zapuščenosti postavili na čelo njegove borbe proti najstrašnejšemu zlu komunistične revolucije, to je, če nas bodo v bodoče vodile v težkih časih najširšega žrtvovanja preizkušene mlade moči naših aktivnih domobrancev, potem morate v tej srečnejši bodočnosti vi, najboljši poleg padlih junakov, biti najbolj skrbno negovani, najbolj spoštovani in slavljani. Samo narod namreč, ki zna pravilno slaviti in ceniti svoje velike moše in svoje junake, je življenja vreden in živ!

Da slovenski narod hoče živeti po svojih slovenskih značajih in naravnih ter krščanskih in kulturnih postavah, je dovolj jasno dokazal. Nikdo namreč ne bo mogel iti mimo dejstva, da je drobec slovenskega naroda v Ljubljanski pokrajini postavil na noge tolike tisoče neugnanih, drznih, hrabrih in požrtvovalnih domobranskih čuvarev svojega življenja, svojih tisočletnih slovenskih kulturnih in verskih izročil, vrednot in življenjskih snov. Med njimi pa ste poleg padlih junakov vi, invalidi in ranjenci, prvi Vi ste postali iz neustrašenih, brezobzirnih in nesebičnih slovenskih bor-

cev živ simbol slovenske požrtvovalnosti, slovenske volje do življenja in zato neumrljivosti slovenskega naroda. V vas bodo bodoči redovi naše krvi imeli živ opomin, naj nikoli ne pozabijo na Boga, narod in domovino!

Vaša žrtev bo našemu narodu v bodoče kot svetla zvezda vodnica razsvetljevala pot, ta popoldan pa naj bo simbol, da bosta morala naš narod in naše bodoče vodstvo z vso ljubeznijo negovati sijaj, čast in spoštovanje vaše žrtve, ki nam vsem kaže pot v lepšo bodočnost nove ere v novi svobodi.

Po govoru, ki so ga prisotni tople pozdravili, je začel zelo skrbno pripravljen in izveden program. Vsi prisotni ranjenci in invalidi kakor tudi gostje so ga z zadovoljstvom poslušali in izvajalec nagradili z velikim aplavzom.

Za vse ranjence in invalide je s pravo materinsko ljubeznijo skrbela, da so se čim bolj in čim bolj domače počutili, gospa prizidentova, ki ob vsaki priložnosti kaže, kako so ji pri srcu tisti sinovi slovenskega naroda, ki so brez premisleka za svoje življenje šli v borbo proti zločinskemu komunizmu.

Prireditvi je potekla zelo prijetno in je nad vse uspešna. Ranjenci in invalidi Slovenskega domobranstva so gospe prizidentovi za to prireditvi in za njeno materinsko skrb, ki jo jim ob vsaki priložnosti izkazuje, nad vse hvaležni.

Drugi del ofenzive na Dolenjskem končan

Komunisti so imeli 6. januarja v Ajdovcu »miting«, na katerem so hvallili svoje brigade in pravili, da se jih domobranci ne upajo napasti. Za to so izvedeli naši domobranci, ki so se takoj napotili v okolico Ajdovca in tam nahajajočo brigado razbili. Tolovaji so imeli 38 mrtvih, na begu pa so izgubili svojo zastavo.

Meničani nova bojna skupina je napadla v okolici Čateja in Mirne peči bataljon Dolenjskega odreda in ga razbil. 21 banditov je mrtvih, 14 so jih domobranci ujeli.

Tako se je končal drugi del domobranske ofenzive za odgovor na 15. januar. Tolovajem, ki so imeli v prvem delu ofenzive 330 mrtvih so se zdaj pridružili še novi padli, nemška vojska pa poroča v vojnem poročilu 13. januarja, da so imele komunistične tolpe naslednje izgube:

»V šestih bojih pod vodstvom višjega SS in policijskega vodje Alpenland so tolovaji utrpeli na področju Toplice-Zužemberk znova težke izgube. Našteli smo 2360 mrtvih, zajeli 1500 ujetnikov in obsežen plen.«

Sprememba izvršilnih določb o omejitvi električnega toka

Šef pokrajinske uprave je izdal naslednjo izvršilno določbo o omejitvi električnega toka:

Čl. 1. Trgovine obratujejo v času od 8. do 12.30 ure in od 13.30 do 16. ure; trgovine z živili obratujejo od 8. do 12.30 in od 14. do 18.; zasebni zavodi in zasebne pisarne določijo svoj delovni čas med 8. in 16. uro; izjemni transportna podjetja.

Čl. 2. Ta naredba stopi v veljavo z današnjim dnevom.

S knjigami zastupljajo našo mladino

Najnovejša Titove šolske knjige — propaganda za zločinski komunizem

Ne le da komunisti na našem »osvobojenem« ozemlju zastupljajo mladino z vsemi mogočimi predavanji in »mitingi«, jo pošiljajo v boj in smrt, in jo vzgajajo namesto za dobre Slovence v privrženice komunistov in kominterne, so zdaj začeli celo z narčnim delom zastupljanja med našim najmlajšim rodom, ki se šele uči pisanja in branja.

Izdali so namreč brošuro, prirejeno po Bobičevi knjigi za ljudsko šolo »Prejubo veselje, o kje si doma«, ki naj bi nadomestila »pomankanje« šolskih knjig. Prirejena je po Bobičevi knjigi, a vsebuje na prefinjen način skrito-propagando, ki naj vcepi tem najmlajšim našega rodu, ki jo bodo uporabljali, seme zločinskega komunizma.

Po poročilu »Slovenca« prinašamo opis te »šolske« knjige:

»Že na prvi strani brošure je slika komunističnega zločince, ki je od vseh na Balkanu kdaj bivajočih zločincev največ zločinov zagrešil. Broza-Tita. S tem pa je tudi lepo v sliki povedano, kakšni so nameni te brošure — prav taki, kot jih je imel Tito s komunističnim divjanjem po naši zemlji. Naslednja z roko narisana slika nas popelje in nam pove, kakšnega otroka hoče imeti podli komunizem. Ne takega, ki bi bil ljubil svojo mater in jo rad ubogal — za matere se komunizem ne briga — slika v brošuri nam kaže, da morajo otroci, ki jih bo komunizem skvaril, služiti edinole komunizmu in komunistični revoluciji. Zato je na tej sliki deček takoj ob oboženem tolovaju in komunistki s puško.

Sele po teh uvodnih akordih v sli-

kah so komunisti pričeli razlago prvih črk. Vsako novo črko obkrožajo risbice. Toda te risbe nimajo namena otroke razvedriti pri učenju, temveč je veliko bolj njihov namen, otroke vzgajati v komunističnem duhu. Vsi dečki imajo v rokah puške in njihove glave so pokrite s tolovajskimi čepicami.

Kako ta komunistična brošura vzgaja? Otroci, ki se uči iz te brošure, še ne pozna vseh črk, ko ga brošura že uči: Tito, Tito. Ob vsaki novi črki je napisana tudi beseda, ki se začneja z novo črko, a je sestavljena iz takih črk, da jo učenec že zna prebrati. Kaj je prišlo komunističnemu »vzgojitelju« na misel n. pr. ob črki p? Pionir! Takoj zagrizena agitacija za komunizem!

Tako bi brci, ki z veliko žepo po znanju vsako besedo tako vneto preberejo, morali v tej zločinski brošuri brati: »Mi smo Pionirji. Imamo list »Pionir«. Povsod pomagamo partizanom in povsod iščemo papir in hrano. Zasedujemo tiste, ki pomagajo sovražnikom. To so izdajalci.«

Kaj ta brošura uči pri črki h? Tako piše: »Pionir Branko zna bobnati. On vodi pionirje v vasi. Četa je dobra in zna ubogati. Postavlja zasede. Ujeli so že več izdajalcev. Izročili so jih partizanom.« Kaj so komunistom mar naivnosti in laži v besedilu! Glavno jim je, da že mlade nedolžne otroke skvarijo za janičarje, ki bodo zasledovali vse poštene tovariše, ki se bodo komunističnega zla branili, in jih izročali komunističnim krvnikom. Na koncu brošure pa so komunisti še enkrat napisali sprev svojemu vzornemu zločincu Titu.

njevim in zelenimi marogami. Ime ji je bilo Georgina Walcz in je bila nosna v tretjem mesecu. Vsa v strahu za novo življenje v sebi se je postavila po robu, a so jo pobili na tla, nakar se je drug za drugim vrlo nanjo nič manj ko dvajset boljševikov, medtem ko so drugi posilili njeno sestro Marijo, ki je hotela braniti nesrečnico. Kmetico Schmidt-mejerjevo so nečloveško zverželi odtrgale od njenih dveh otrok in jo obvladale vpricho njiju, ki sta jokajoč in s povzdignjenimi rokami prosila milosti za svojo mater.

Nekateri žene in dekleta so se skušale rešiti. Zidanice v hribovih in bližnji gozdovi so se jim zdeli dovolj varno pribežališče. Toda posebne boljševiške patrulje so streljale za sleherni senco, ki je švignila v noč. Divje streljanje iz pušk in revolverjev je vedno iznova trgalo temo. Kjer so pa lovci na ljudi izsledili kakšno skrivališče, so postavili stražo predenj in priklicali pajdaše. Medtem ko so surove šake tiščale ženske k tlom, so poživinjenci drug za drugim opravili svoje nad njimi. Nekateri ženske v zidanici so morale prestati po 15 in več posilstev. Boljševiki niso prizanesli ne sivim lasem ne otrokom. Med njihovimi žrtvami so neka 70letna starka in 9letna dekletca.

Zupan vasi Agostyan, Franc Welsch in župnik Martin Pregler potrjujejo pripovedovanje žen, katerih besede se neprestano zatikajo od ihtenja. Oba

moža nam pokažeta mlada dekleta, ki so jih še pred nekaj tedni šteli med najzajša daleč naokoli; danes zremo v razorana, od gorja in trpljenja zaznamovana, postarana obličja.

Druge vas, v katero smo prišli, Vértess-Tolna, je bila nekoč lična naselbina marljivih kmetov; danes je od viharja, ropa in ognja razdejano naselje, kjer prebivajo obubožani ljudje. Georg Buntschuh, župan, in njegovi svaki, vaški sodnik Anton Utto pravkar podpisujeta za neko objokano kmetico mrliški list njenega moža, ko stopimo v županstvo. Nesrečnica se piše Goldschmidt; tudi njene moža so boljševiki ubili s strelom v trebuh. Ko so bili vdrl, so zahtevali najprej jedade. Dobili so jo, in ko so jo pospravili, so se vrgli na kmetovo ženo in hčer. Eden od divjakov je ustrelil moža in nato so vpricho umirajočega drug za drugim posilili obe ženski. S poslednjimi močmi se je kmet vzpel s tal in nograbil enega od skrunilcev za škorenj. Tedaj so ga boljševiki prijeli, zavlekli ven in ga vrgli v goreči skedenj.

Družino vaškega sodnika in župana je doletela posebno težka nesreča. Boljševiki niso prizanesli niti nečakini, desetletni Ani Buntschuhovi. Trije so se spravili nanjo, uničili njeno mladost in pustili za seboj strtega človeka. Še več dni pozneje je dekletce lokalo in vpilo in v očeh grčastega kmeta sem videl solze, ko je pripovedoval, da se otrok še zdaj

pri slehernem glasnejšem kriku zavleče v najbolj mračen kot in da ga posili neotolajljivi jok, če le vidi sovjetski uniformski plašč, ki leže po cestah, kamor so jih boljševiki odvrli na begu. Od vseh prebivalcev so izsilili z revolverji v rokah sleherni nakit, vsa obleko in perilo. Ko so poznejši sovjetski oddelki našli le še malo takšnega, kar bi bilo vredno s seboj vzeti, so skušali izsiliti boljši plen od ljudi s tepečem. Streljanjem in trpinčenjem. Ker tudi to ni zaleglo, so v slepi togoti razbili vse pohištvo in delovno oropavo.

V naslednji vasi — imenuje se Tardos — stanujejo Slovaki. Marsikateri prebivalec je mislil, da bodo kot »slovanski bratje« deležni lepšega ravnanja kakor madžarski in nemški kmetje te pokrajine. Na drugi božični praznik so vkorakali boljševiki in slavili praznik miru na svoj način. Nekaj major je izjavil, da bo skrbel za red in mir, potem je pa vodil odredke, ki so se delali, da iščejo orožje po hišah, v resnici so pa najrajši vrtili telesne preiskave pri ženskah. Vaški notar vitez Béla Berko, nekdanji vojak iz prve svetovne vojne, nam popisuje nasilja boljševikov in pravi:

»Vse, kar sovjeti govorijo in izjavljajo, je laž; nobeni njihovi besedi ne smes zaupati. Sovjetski krajevni poveljniki mi je izjavili, da je po moskovskih navodilih zapovedal svojim ljudem, naj dobro ravnaajo z ljudmi. Toda ponoči je spustil zverine z uz-

Prepozen kes

Letak naj opraviči požig Hinj in Hriba

V zadnji številki »Družinskega tednika« smo prinesli poročilo o komunistični »osvoboditvi« dveh naših slovenskih vasi Hinj in Hriba. Danes objavljamo letak, ki so ga v opravičilo za svoje dejanje raztrosili komunisti, podpisana na njem pa je Osvobodilna fronta slovenskega naroda. S tem so tolovaji pismeno potrdili in priznali svoj zločin nad ljudstvom, ki ni bilo krivo nič drugega, kakor da je odklanjalo zločinski komunizem.

Letak se glasi:

Vas Hinje v Suhi Krajini je zaradi izdajstva bila od Nemcev lani bombardirana in uničenih je bilo mnogo hiš. Ta nesreča ljudi ni spametovala in so še nadaljevali z izdajstvom kljub stalnemu preprečevanju po naši vojski in političnih aktivistih in sodelovali z okupatorjem in domačimi izdajalci ter izdajali našo vojsko in politične delavce. Kadar je prišla naša vojska v vas, je bila vedno zahrbtno napadena iz hiš, zlasti pa iz cerkvenega stolpa. V vasi in okolici je že padlo več kot 130 naših hrabrih borcev in političnih delavcev in to po zaslugi tamošnjega prebivalstva pod vodstvom bivšega župnika Kerna, ki je bil pred kratkim od našega narodnega sodišča obsojen na smrt zaradi izdajalskega organiziranja proti Narodno-osvobodilnemu gibanju.

Vas Hinje je zaradi svoje lege na grču vojaško silno važna točka in so jo že preje Italijani in belogardisti utrdili in s tem obvladali skoro vso Suho Krajino in del Kočevske. Tudi sedaj so skušali tu postaviti utrjeno postojanko, kar pa je naša vojska sproti preprečevala. Namesto da bi domačini sodelovali s slovensko NOV, ki se bori za svobodo in boljšo bodočnost slovenskega naroda, so baš nasprotno izdajali vojsko zakletemu sovražniku slovenskega naroda.

Cerkev, kot božji hram, ki je bila že za časa italijanske okupacije in belogardistov pretvarena v utrjeni bunker in s tem os runjena, je tudi sedaj služila sovražni ku, da je iz njene krita streljal na naše borce. To potem ni bil več hram božji, ki je bil že tolikokrat oskrunjen.

Da se napravi konec vsem poskusom ustanovit postojanko in da se prepreči tudi nadaljnje prelivanje nedolžne krvi na ih borcev zaradi nezaljubljenih izdajav tamošnjega prebivalstva, se je naša vojska v sporazumu s civilno oblastjo odločila, da izseli izdajalsko prebivalstvo v okupatorjevo postanko in da poruši vsa tista poslopja, ki bi lahko služila sovražniku kot utrdbe, med njimi tudi cerkev. To se je zgodilo 11. in 12. januarja.

Vsa cerkvena posoda in vse dragocenosti so bile rešene, kar izpričuje potrdilo župnega upravitelja gospoda Barbiča iz Hinj in se glasi:

POTRDILO

Spodaj podpisani župni upravitelj iz Hinj potrjuje s lastnoročnim podpisom, da mi je bilo dovoljeno in vsestransko omogočeno, da odnesem iz Hinj prav vsa cerkvena oprema, kakor tudi vse dragocenosti izvzemši inventar, ki spada novemu župnišču. Dne 11. januarja 1945.

Barbič I. r.

Ta dogodek naj bo v opomin in svarilo ne samo prebivalcem Suhe Krajine, ampak tudi drugod, da bomo vsako izdajstvo najstrožje kaznovali in na ta način preprečili nedolžne žrtve naših borcev in osvobodilcev!

Osvobodilna fronta slovenskega naroda

de; noben oficir se ni zmenil za vpitje, streljanje in divjanje, saj so najvišje šarže same sodelovale. Bistvo vse zadeve se mi zdí v tem, da sovjeti enostavno sovražijo Evropeca kot Evropeca. Mene so trikrat aretirali in samo nagli nemški prihod me je obvaroval usode, ki je doletela prenekaterega v mojem okraju, to je, likvidacije. Rad priznam, da smo mislili — kakor mnogo ljudi na deželi — da ne more biti tako hudo. Zato smo tudi doma ostali. Če bi nas imela doleteti nesreča, da Sovjeti še kdaj pridejo, bi sleherni kmet pri priči pustil hišo in dom in zbežal pred to drhaljo tudi brez vsake priljage na konec sveta.

Te notarjeve besede so vaščani vsepovedno potrdili. Ena od preganjanih in zasledovanih mater je izrazila svoj doživljaj v preprostitih, a zato tem težjih besedah: »Sovjeti so huši od živine! Če še kdaj pridejo v našo vas in ne bom mogla zbežati, vzamem prvo vrvo in se z obema svojima otrokoma obesim!« Kako strašen mora biti človeški obup, če hoče ma' ubiti svoje ljubljene otroke, da prihrani sebi in njim še hušjo usodo!

Notarjeve ugotovitve o sovjetskih lažeh drastično potrjuje zgodba neke pošiljene žene. Ko je prišel v visok sovjetski štab, se ji je posrečilo priti do poveljnika, da mu je potolažila o svoji nesreči. Leta je pa samo zmajal z glavo in rekel, da je sam družinski oče in da nikjer ne dovoli nasilnosti nad ženskami. Po-

Nov zamenljivostni čas. Do nadaljnjega je zamenljivost obvezna od 17.40 do 7.15.

Posipajte hodnike s pepelom. Zaradi poledice, ki je nastala na hodnikih, ponovno opozarjamo hišne posipalce na dolžnost, da posipajo pločnike s pepelom, peskom ali žagljem. Zavedajo naj se, da odločajo za vse nevarnosti, ki bi se pripetile na njihovih pločnikih. Policija izvršuje najstrožje nadzorstvo glede posipanja hodnikov in pospravljanja snega.

»Ozledalo časa« je bil naslov kratkega kulturnega filma, ki ga je pred glavnim filmom pretekli teden predvajal kino Union. Uvidelna uprava kina Uniona pa je pripravila preteklo sredo še posebno predstavo za ljubljanske častnike in pripadnike različnih strok. Film je prikazoval naš staneč velikega ilustriranega lista od rokopa in slike do njegove izdaje. Predstava je gledalce zelo zadovoljila.

Poroke, rojstva in umrljivosti v Ljubljani. Iz poročil vseh ljubljanskih župnij se vidi, da se je lani v Ljubljani sklenilo 642 porok. Rodilo se je lanske leto 1218 otrok, od katerih je bilo 658 dečkov in 560 deklic. Umrla je 1115 ljubljancev, med njimi več ko polovica žensk.

Konjska mesnica v Trnovem. Pretekli teden so kontrolni organi odkrili v Trnovem skrivno mesnico, v kateri so kralji in prodajali konjsko meso. To meso pa baje ni bilo vedno prvovrstne kvalitete. Uvedena je preiskava.

Trikratno gostovanje Ksenije Videličeve v Trstu. Gospa Ksenija Videličeva, naša priljubljena operna pevka, je v tržaškem gledališču Verdi trikrat gostovala kot Mimi v operi »La Bohème«. Dosegla je velik uspeh.

P. Jakun cestnega okrajna Ljubljana za leto 1945. je razgrnjen za 14 dni na mestni razglasni deski v večji mestni hiši na Mesnem trgu št. 2. Med tem časom, od 21. t. m. dalje lahko davčni zavezanci vložijo morebitne ugovore in pomisleke proti proračunu v uradu okrajnega cestnega okrajna Ljubljana.

Razglas poštne direkcije. Pri odstranjevanju snega in ledu s streh posameznih stavb se redno dogaja, da se pri tem delu ne posveča potrebne paznje na telefonske napeljave. Nastale pokvare zračnih vodov so zato dostikrat prav občutne ter zahtevajo popravljanje mnogo dela in materiala. Zato naj lastniki hiš opozorijo svoje nameštence ali delavce, naj pri čiščenju streh pazijo na telefonske napeljave in naj jih ne poškodujejo, ker bodo nastala škoda morali poravnati hišni lastniki sami.

Osebnosti

POROČILI SO SE:

V Ljubljani: g. Ljotze Avanzo, magistratni uradnik, in gđc. Anica Podbiščakova, odvetniška uradnica; inž. Samo Gramc, in gđc. Julij Urlepova.

Čestitamo!

UMRLI SO:

V Ljubljani: Franc Novak; Fani Adamičeva, soproga uradnika v p.; Frančiška Mlakarjeva; Sergej Aljoša Gorup, gimnazijski abiturient; Rozalija Beževa, gospodinjica pomočnica; Ivanka Bajčeva, soproga lekarniškega laboranta v p.; Jozef Jaklič, električni uradnik v p.; Ivan Janežič; Lucija Oblakova, prevzovalka; Franc Marolt, učitelj v p.; Leopold Erzin, župnik; Ivan Dolenc, železniški čuvaj v p.; Blažek Demšar; Antonija Poljančeva, vdova po višjem finančnem kontrolorju; »Pezgrina Ulepičeva; Terezija Bajdova, upokojenka tob. tovarne; Zdravko Valentin Maschet, sin nameštence ZSZ v Novem mestu; Rudolf Bajda, rudniški poduradnik TPD.

V Grosupljem: Anton Cvenkel, veletrgovec. Naše sožalje!

zval jo je, naj mu vendar pokaže (1) vojake, ki so posiljevali in ropali. Pri tem je potegnil poročni prstan s svojega prsta in ga ji pomoli pred obraz kakor v dokaz svojega družinskega četa. Medtem ko mu je kmetica jecljaje pripovedovala, da se pri njej stanujoči vojski stalno menja in da ni ostalo pri prvih posiljevalcih, temveč da jo vsako noč drugi vojski posiljujejo, je pogledala prstan od blizu in brala v njem vrezljano: »Lazlo, Debrezen 1941«. Sovjetski štabni častnik je imel uropan prstan, ki ga je bil kdo ve komu v tej kraveči deželi strgal s prsta; lov na ženske je pa šel dalje, noč za nočjo je sleherni vojak iz kolon, ki so se ustajale v vasi, iskal novih žrtev.

Toda ženske niso edino, kar so sovjeti pomandrali in uničili, kamor so prišli. Videli smo stanovanja, ki jim je bil ogenj prizanesel, katerih pohištvo je bilo pa razsekano na kosce, in obleka, ki je ni bilo moč vzeti s seboj, razrezana in raztrgana na kipe.

V vseh vaseh so se morali zbrati moški prebivalci, na kar so jih boljše, ki so jih spremljali na konjih, odvedli med udarci v bič in kopiti pušk v določena zbirališča, da jih transportirajo dalje. Mnogo teh trpinčenih ljudi je rešil nagli nemški prodor.

Kaj je vzrok tega divjanja boljše-likov? Ko smo odhajali iz teh krajev in so nam ljudje mahali v pozdrav, nas je obšlo spoznanje:

Listek »Družinskega tednika«

PLANKTON

Menda se vsakdo zaveda, kolikšnega pomena so za človeštvo razne soli, ki so v ogromnih količinah nagromadene v morjih. Še mnogo pomembnejša pa je posredna vrednost v morju ležečih dušikovih in fosforjevih spojin, ki tvorijo temeljni pogoj vsemu organskemu življenju morskih vod.

Zasedujemo li organsko življenje morja po razvojni lestvici do najnižje stopnje, imamo pred seboj »plankton«, svet drobnih nesamogibnih živalic, ki jih poganja valovanje. Naslednjo razvojno stopnjo »nekton« pa tvorijo biča, ki prav tako še lebde v vodi, čeprav jim je v neki meri že lastna tudi samogibnost. Neskončno bogati so oceani redilnih snovi (dušika in fosforja), ki prehranjujejo oba imenovana živalska kroga, vendar je njihova množina v raznih delih morja in v raznih globinah zelo različna. Kiti in slanki in drugi »mašoborji« z morskih planjav žive posredno ali neposredno prav od planktona in nektona ter kopičijo na ta način dobljeno maščobo med svojimi mišicami.

Ob tej ugotovitvi se vprašujemo, ali ne bi bilo bolj smotno in gospodarsko, če bi črpali organsko prasnovo kar naravnost iz morja? Če namreč premislimo, da so »mašoborji« prav za prav le samo vmesni člen med prvim proizvajalcem olja (planktonom in nektonom) in človekom, potrošnikom tega olja, se nam kar samo vsiljuje vprašanje, dali ne bi mogli izrabljati tega živalskega sveta neposredno, brez kitov in slankov, ki poleg vsega prav po nepotrebnem trošijo še energijo.

O redilnosti planktonovih sestavin je pred kratkim poročal L. Petersen. Povprečna analiza je dognala naslednje vsebine: 7% maščob, 59% prebavljivih beljakovin, 20% ogljikovih hidratov in 14% kitiina. Vrh tega so pokazale najnovejše preiskave tudi razmeroma precejšnje količine vitaminov A in B, tako pomembnih za naše življenje. Toda s sredstvi, ki danes razpolagamo z njimi, so mogli iz 1 m³ morske vode dobiti le 0,5 do 1 cm³ planktona, kar bi dalo na m³ morske vode malo nad 1,1 g suhe snovi.

Zaenkrat skušajo premagati največjo oviro, to je, na cenen način in v razmeroma kratkem času precediti zadostne množine morske vode. Nordski poskusni zavodi si predvsem prizadevajo, da ugodno rešijo to nalogo, a doslej še niso našli zadovoljivega postopka; morda pa ni več daleč čas, ko bodo premagane tudi te tehnične ovire.

Za neposredno izkoriščanje planktonovih hranil govore tudi druge okoliščine. Vsa dosedanja raziskavanja namreč kažejo, da porabljajo kiti in ribe le prav majhen del razpoložljivih planktonovih redilnih snovi; torej bi nam vrglo njih direktno izkoriščanje milijarde ton teh hranil, ne da bi s tem oškodovali morske živali. Računajo, da da 1 g suhega planktona 4 kalorie; in če človeku zadostuje dnevno 3000 kalorijs, bi bilo treba 750 g suhega planktona, kar pomeni, da bi morali precediti 7500 m³ morske vode, pa bi dobili enodnevni obrok hrane za človeka. To je sicer zares ogromna zamisel, a vkljub temu sodijo znanstveniki, da ta naloga nikakor ni nerešljiva, čeprav današnji tehnični pripomočki zaenkrat še ne morejo privedi do postavljenega cilja.

Usnjene izdelke barvajte le s specialno barvo ki usnjo ne škoduje. Elaks — Napoleonov trg.

RIDEČI HUZAR

Madžarski napisal Ferencz Herczeg

Ko smo se morali seliti iz svojega starega rodninskega doma, sem našel v temnem kotu podstrešja za dimnikom staro, iz vrbovih šibic spleteno zibelko, napolnjeno s porumenelimi spisi, vsakovrstno preperelo ropotijo in drugo slabo navlako. Šaril sem z rokami po pisanim neredu in našel nenadoma iz usnja izdelanega huzarja, ob katerem so se mi zdaj prebudili že davno pozabljeni spomini na otroška leta in me obkrožili kakor roj preplašenih metuljev.

Rdečelasi junak! Koliko srčkanih spominov, koliko otroških želja, prekipajočega veselja in bolečih razočaranj je bilo združenih z njim!

Vzel sem huzarja in ga očistil prahu ter pajčevine. Bil je ves usmiljenja vreden. Barva je bila že davno zginita z njegovega obraza, nos mu je popolnoma manjkal, in izpod njegove oguljene uniforme so gledali kosji žig-nega ogrinja in žime, s katero je bil napolnjen. Toda zaradi tega me vojak ni gledal s svojimi srepimi očmi nič manj odločno in nejevoljno, prav kakor se spodobijo invalidnemu junaku, ko zagleda po pet in dvajsetih letih spet svojega generala...

In medtem ko sem klečal pred prevrnjeno zibelko, se je pojavila pred očmi mojega spomina nenadoma neka že davno pozabljena otroška postava: moja uboga mala sestra Izca. Že leta in leta nisem več mislil nanjo, tedaj sem jo pa videl presenetljivo živo pred seboj.

Izca je bila dve leti mlajša od mene, srčkana, krepka deklica z globoko sinjimi modrimi očmi in kratko pristrizanimi plavimi kodri; vseskozi temperamenten otrok, ki ni niti minuto dolgo ostal mirno na svojem mestu. Često se je podila po kuhinji, od koder jo je spodila mama s kuhaličico, da je potem, prešerno se smejoč, skakljala čez dvorišče.

Mene je imela Izca zelo rada, sicer pa je bila lahkovalna, kakor vsak do-brosrčen otrok in bi bila srčno rada deček. Bila je vedno hvaležna obdovalka mojih na vrtni ograji izvajanih telovadnih umetnij.

Prav posebno hrepencejo ljubezen pa je čutila Izca do mojega rdečelasega junaka. Huzar je bil čit njenih sanj. Če je hotela opisati kaj kot posebno lepo, očarljivo ali vzvišeno, je vselej rekla: »Tako je kakor huzar.« Včasih je rekla tudi brez vsakega povoda: »Podari mi huzarja!«

»Na to boš še dolgo čakala.« Iz tega se je navadno razvil hud prepri. In potem je nekoč le postal njena last. Ta čudež se je zgodil takole:

Bilo je na moj god. Dobil sem novo obleko in niklisto uro. V prvi omami svojega veselja sem tekel sijočega obraza k svoji v naši bližini stanujoči stari materi, da bi me obdovadovala. Izca je šla seveda z menoj. Na dvorišče hiše stare matere je bil velik kurtnik, na katerega streho sem navadno plezal, da sem tam kikirikal. Tako sem storil tudi takrat, in medtem ko sem čepel na strehi v svojem svečanem razpoloženju širil roke in kikirikal na ves svoj glas, je Izca spodaj ploskala od navdušenja. Toda najine dobre volje je bilo kmalu konec, ker ko sem spet splezal s strehe, sem obvisel na nekem žeblju in — sveta nebesa! — na rokavu mojega novega suknjica se je napravlil velik razporek.

Bila sva oba zelo potrla. Jaz sem jokal, moja sestra pa je pobledele od strahu. Zaman je bila pripravila stara mati za naju najboljše pivce, saj me niti mikalo ni, da bi odšel k njej v hišo, ampak sem se žalosten odkradel nazaj proti domu. Nenadoma me je Izca pograbila za roko:

»Dudi, ne jokaj, jaz ti bom zašila razporek...«

»Ali znaš šivati, Izca?« sem jo vprašal nejevoljno.

»Oh, boš že videl; napravila bom tako, da ne bo nihče opazil.«

To je povedala s toliko samozvestjo, da sem se sam postal pogumnejši. Doma sem se zatekel v drvarnico, Izca se je pa prikradla do matrine živalne mize in vzela tam potrebne stvari. Kmalu se je vrnila k meni z iglo, sukanecem, velikimi krojaškimi škarijami in tako velikim naprstnikom,

Naša anekdota

Zadostni zavarovan

Nekemu argentinskemu posetniku se je nekega jutra, ko je stopil v hlev, nudila naslednja slika:

Na zaboju za krmiljenje je čepel Efraim, črni višji hlapec, ki je glasno bral pismo, medtem ko ga je Pablo, še bolj črni hlapec, pazljivo poslušal in mu z obema rokama tiščal ušesa.

»Kaj počenjata?« je začudeno vprašal posetnik oba črnca.

»Pablo je prejel pismo od svoje zaročenke,« je pojasnil Efraim, »in ker ne zna brati, mu ga moram jaz prečitati. Da pa ne bi ničesar slisal, mi z rokama tiščaj ušesa.«

da je mogla vtakniti vanj hkratu tri prste. Legel sem na trebuh, Izca pa je pokleknila poleg mene na tla in pričela z resnim obrazom svoje šivanje: enkrat noter, enkrat ven z velikimi cikcakastimi šivi. Ko je dokončala, je še sama z nezaupanjem ogledovala svoje delo: suknjič je bil temnomoder, sukanec pa bel. Toda njena iznajdljivost si je vendarle vedela pomagati. Prinesla je črnilo in sukanec lepo pobarvala, da res ni bilo več mogoče kaj opaziti...

V svojem veselju sem storil nekaj, kar sem le prekmalu obžaloval: podaril sem Izci svojega rdečelasega junaka. Moja sestra je črnilo in sukanec svojim ušesom; vsa je prebledela in nato zardela od sreče.

»Ali mi ga zares podariš, Dudi?« je vprašala z zatikajočim se ji glasom.

»Da.«

»Za vedno?«

»Za vse čase.«

»Reci: prisežem ti!«

»Prisežem ti!«

Izca je vzela huzarja na roko in planila z veselim vzklikom na vrt.

Ko sem šel zvečer spat, je Izca že klečala v postelji in drdrala svojo večerno molitev.

»Kaj je pa to?« je vprašala mati, ko je pri slaženju mojega suknjica nenadoma na rokavu nekaj zahreščalo. O groza! Izca mi je bila prišla suknjič k srcaji. Moja mati se je morala kljub jezi glasno zasmejati, in zaradi svojega rojstnega dneva sem prejel za kazen le nedolžno krco.

Dan nato se je Izca že na vse zgodaj igrala s huzarjem, mene pa je grizla rumena zavist.

»Vsa najina kupčija ne velja, ker mi je Izca napako zašila rokav. Ni res, da ni nihče opazil, da je raztrgan; mati je to opazila in dobil sem zaradi tega celo krco. Zato je tudi moja prisega neveljavna in Izca mi mora huzarja vrniti...«

Tako sem uganil. Moj sklep je vodil do preprija in prepri do resne svađe. In nazadnje mi ga je vrgla Izca z lici, zardelimi od jeze, pod noge:

»Tu ga imaš, vzemj ga, jaz ga ne maram!«

To sem pričakoval, ker sem poznal viharni temperament svoje sestre, vedel sem pa tudi, da bo svoje viteštvo že v naslednjem trenutku spet obžalovala, zato sem naglo pograbil svoj plen in zmagovalno pobegnil na vrt.

Od takrat sem čuval svoj zaklad še bolj ljubosumno. Vrednost, katero je Izca prisojala huzarju, je postala tudi meni visoka. Kadar sem šel v šolo, sem ga vselej skrbno skrnil, včasih pod kopalno kado, včasih pod kako omaro, in ker sem opazil, da stikajo za njim ob moji nenavzočnosti nežne ročice, sem našel tudi na seniku taka skrivališča, do katerih Izca ni mogla priti.

Če sem se s svojim huzarjem igral na vrtu, je opazovala moja sestra izza plotu s krvavečim srcem vse moje gibe...

Nenadoma je Izca zbolela za difterijo.

Priznati moram, da sem ji bil odkritosrčno nevoščljiv. Poznal skoraj nisem lepšega položaja, kakor je bila bolezen: tedaj ji zavežem vrati ali glavo, položijo te v posteljo, ni ti treba iti v šolo, starši te razvajajo in ljubkujejo, in človek je dovolj pameten, da včasih tudi brez potrebe vzdihne ter dobi potem pomaranče, dateljine in sladkarije.

Mene so tedaj nastanili pri stari materi, in rjavolasi junak je šel seveda tudi z menoj. Pri stari materi sem se pa počutil zelo osamelega, morda zato, ker je vladalo v vsej hiši nekako slovesno, mračno razpoloženje.

Hiša je stara tik za cerkvijo, katere velika, gotška stolpa sta bila vidna tudi z našega dvorišča, in ob zvonehju so se tresle šipe v naših oknih. Z zidov spalnice so zrlj navzdol resni možje in žene iz svojih okvirov.

Nekega dne mi je stara mama povedala, da je Izca zelo slabo.

»Aha,« sem si mislil, »gotovo dobi veliko sladkarij.«

Popoldne je prišla služkinja in pripovedovala, da gre po zdravilo, Izca me pa lepo prosi, naj ji posodim svojega huzarja, ker bo potem takoj spet zdrava.

»Mojega huzarja?« sem dejal. »Kam sem ga neki dejal? Poiskaj ga bom...«

Nič ne vem, kakšen zli duh je tedaj širil name. Stekel sem v sobo, si stlačil huzarja pod suknjič, preskočil plot in sstelel čez travnik. Šele tedaj se mi je zazdelo, da je moj zaklad na varnem, ko sem se zavlekel med vrbičje. Oh, ta Izca! Ni dovolj, da ne gre v šolo in da dobiva sladkarije, še mojega huzarja bi rada!

Ko se je mračilo, sem stekel domov. Ko sem stopil s svojim huzarjem pod suknjičem skozi vrata, je sedela stara mama tibo in žalostno na dvorišču. Tiho sem sedel k njej. Čez cvetlične gredice so letali netopirji in nočni metulji. Prevzelo me je razpoloženje potlosti: morda bi bil le moral Izci poslati huzarja?

»Stara mama!« sem zajecfal.

»Kaj je, otrok moj?«

»Huzarja... Izci bi rad poslal huzarja...«

Stara mati me je nežno poljubila in mi rekla med zadrževanim ihtenjem: »Mala Izca je odšla v nebesa... postala je angel.«

Moji spomini se tu zmedejo. Nikakor si ne morem predstavljati, kaj sem takrat čutil in kaj mislil. Neka podoba pa stoji pred mojimi duševnimi očmi tako razločno, kakor da je nisem videl pred mnogimi leti, ampak šele včeraj.

Spet sem bil v hiši svojih staršev. Bil je sončen dan. Dvorišče je bilo polno šepetajočih tujih ljudi, ki so radovedno ogledovali pred nami stoječo majhno kovinasto krsto. Ozračje je bilo napolnjeno z vonjem po voščenicah in cvetličah. Duhovnik je molil s počasnim glasom, jaz pa sem opazoval črni trak, katerega so mi bili ovili okoli rokava, pri tem sem pa grizel svojo čenico in jokal, ker je tudi mama jokala.

Mama je bila mrtvaško blede; včasih je privrel iz njenih prsi zadušeni vzklik, in takrat je vsakokrat bolešno stisnila moje roko, katero je držala v svoji, in zdelo se mi je, da mora ves svet propasti.

Morda bi bilo dobro, da sem takrat dal Izci huzarja!

Ko smo naslednjega dne sedli za mizo, je ostalo eno mesto prazno. Oče je porinil juho od sebe in mati je nemo strmel na prazno stolico.

»Uboji otrok,« je dejala s tresočim se glasom, »zadnje ure me sploh ni več poznal, in venomer je le fantaziral o nekem huzarju...«

Tedaj sem tudi jaz odložil žlico. Takrat sem že razumel, da bi bilo le dobro, če bi bil poslal ubogi Izci rdečelasega junaka, v moji duši se je pa pričelo svetlikati prvo spoznanje o minljivosti vse zemeljske sreče...

Po mnogih letih držim tako spet v svojih rokah rdečelasega junaka, kateremu je bila ostala Izca še v smrti zvesta. Nikakor ne soadam v vrsto tistih ljudi, ki so s svojim življenjem že obračunali, toda kljub temu bi rad dal vse tisto, za kar se borim in kar še pričakujem, samo da bi mogel le še enkrat samkrat stopiti pred Izco, ji izročiti huzarja in reči:

»Tu imaš svojega rdečelasega junaka, mala Izca — prisežem, da ti ga podarjam zares in za vselej!«

Svete in nečiste živali

Vsako ve, da so veljale nekatere živali pri starih ljudstvih za svete. Tako so n. pr. stari Egipčani častili nekatere ptice, zlasti ibisa (ptico iz vrste čapelj), posebnega črnega bika z belo liso na čelu, ki so ga imenovali apisa, ponekod posebno vrsto mačk in tudi malega hrošča skarabeja (iz vrste govnačev). Podobne svete ali bogovom posvečene živali so poznali tudi drugi stari narodi. Indijcem veljajo še dandanes neke ptice za bogovom posvečene živali, katerih se nihče ne sme dotakniti s slabim namenom. Prav tako je Indijcem sveta žival tudi krava. Zato prepoveduje hindska vera svojim vernikom uživanje govedine in celo mleka. To je eden važnih vzrokov, da vlada v Indiji čisto lakota, zakaj pravoveren Indijec bo rajši umrl, kakor da bi jedel govedino ali pil mleko.

Drugim ljudstvom so pa nekatere živali nečiste, zato jim njihova vera prav tako prepoveduje uživanje njihovo meso ali druga iz njih izvirača hrana. Izraelcem je n. pr. bilo prepovedano uživanje svinjine ali beliti jedila s svinjsko mastjo, ker je bil prašič zanje nečista žival. Te zapovedi se pravoverni Zidje drže še zdaj (vsaj v javnosti), zato ne uživajo niti svinjine niti svinjske masti. Namesto te uporabljajo gosjo ali kako drugo mast. Zidom je prav za prav nečista žival tudi govedo, vendar ga jedo, kakor pijejo tudi mleko. Toda zanje name-njena živalna mora biti zaklana po posebnih predpisih ceremoniel, ki odvzame zaklanemu govedu njegovo »nečistost«. Uživanje svinjine je prepovedal svojim vernikom tudi Mohamed. Tudi mohamedancem je zato prašič »nečista« žival.

Nekateri rodovi južnoameriških Indijancev poznajo prav tako »nečiste« živali, katerih mesa ne smejo jesti. Med take živali spada tudi neka ptica južnoameriških pragozdov, ki ni le zelo okusna pečenka za vsakega Evropeca, ampak leže tudi jajca, ki prav uspešno nadomeščajo kurja. Toda Indijancev zbeži, če mu ponudite pečeno ali kakor koli prirejeno meso te ptice, ali pa če mu želite postreči z južno jedjo. Po drugi strani pa jedo prav isti Indijanci zelo radi nekatere ptice, katerih meso ima tako čuden okus, da ga naš oles ne prenese. Radi stikajo tudi za dosti manjšimi in manj okusnimi jajci drugih ptic. Zakaj? meso prav tiste ptice »nečisto« in zakaj prav njenih jajc ne jedo. Indijanci ne vedo natančno povedati, pravijo le, da bi jih kaznoval veliki bog, če bi s tako pregrešili, čeprav ptice ne pri-sejo svetega značaja.

Podobnih pojavov poznamo več tudi pri drugih primitivnih ljudstvih.

Diktatura in sugestija mode

Gotovo je že marsikatera čitateljica prav resno premišljevala o ozadju ustvarjanja mode in o modi sploh. Kaj je sploh moda in zakaj se nam zvečine vse modno zdi lepo?

Moda je izpreminjanje načina našega oblačenja, obnavljanje in pokrivanja. Njena pravica do obstoja izvira iz večne človeške želje po izpremenbah. Sma pač vsi taki, ne le ženske, ampak tudi moški, da ljubimo izpremembe. Enoličnosti se kmalu naveličamo, in dostikrat nam je potem že vseeno, ali sežemo po boljsem ali slabšem, lepšem ali gršem. Samo da je nekaj drugačnega, novega — modernega.

To večno človeško lastnost so znala spretno izkoristiti velika modna podjetja, najprej v Parizu in potem na Dunaju, Berlinu, Milanu, Londonu itd., da napravijo iz nje zasluzek. Ustvarjanje mode je zato ogromna in zelo dobičkanosna industrija, zgrajena na človeških slabostih. Ta industrija je tudi izmed vseh najbolj navezana na psihologijo. Že davno pred političnimi gibanji je spoznala modna industrija ogromno uspešnost propagandne sugestije v množicah. Vse diktiranje neprestanih modnih izprememb ni zato nič drugega kakor množična sugestija oblačilne estetike s skritim namenom — zasluzka za modna podjetja in vse z njimi zvezane pridobitne panoge.

Modno podjetje ustvari novo modo in vrže v svet modne liste z novimi, modernimi modeli oblek, plaščev, površnikov, klobukov, čevljev, nogavic, rokavic, torbic itd. O teh novih, najnovejših modnih kreacijah se razpišejo nato še drugi listi in tudi dnevnik in tednik v svojih modnih rubrikah, ki so spet uvedene samo zato, da ugodno željam svojih bralk in bralcev. Iz modnih revij in drugih listov preidejo nove modne kreacije v pogovore doma in v družbi. Po njih se obrnejo tovarnarji, trgovci, šivilje in krojači, čevljarji, modistke, rokavičarji, torbarji itd. Skratka: v nekaj dneh ali vsaj tednih stoji že vsa javnost, morda cele Evrope, pod neizbežnim vtisom hoté v svet vržene sugestije o novi oblačilni estetiki, o novem, najmodnejšem sodobnem okusu elegantnega sveta. Množična sugestija vpliva, in v trenutku se tisto, kar je bilo še nedavno lepo, zazdi vsem grdo. Vse hiti nabavljati nove, moderne vzorce. Nihče neče zaostati, nihče neče biti astaromodna.

Podjetja, ki ustvarjajo modo, to se pravi, vsakokratno novo oblačilno estetiko, se pa seveda ne ravna samo po željah lastnega neposrednega zasluzka, ampak tudi po željah posrednega. To se pravi po željah industrije, ki je z modo združena. Ta industrija stoji na neprenehoma v najtesnejših zposlovnih zvezah z modnimi diktatorji in propagatorji, da jih pridobi za svoje pridobitne interese. Seveda ne zastoji! Del novega

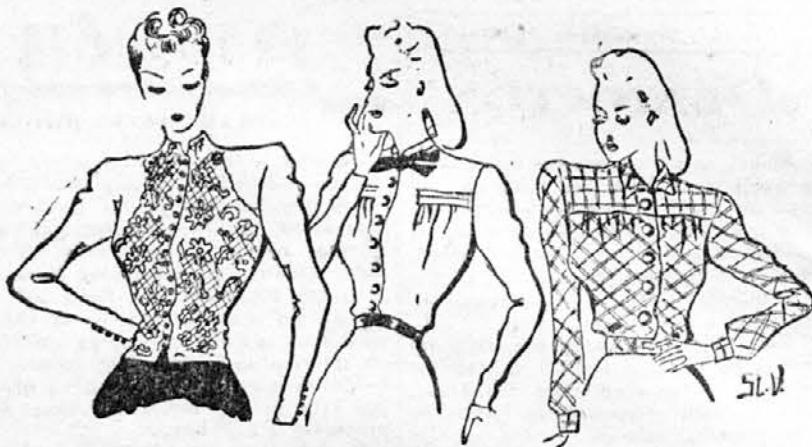
dobička mora tudi v žepe modnih diktatorjev.

Toda govorimo bolj konkretno! Vzemimo za primer tenke svilene in druge ženske nogavice, prav tiste, ki delajo našim bralkam v teh časih največ najhujših preglavic.

V prejšnjih časih moda takih nogavic ni poznala. Ženske so nosile debelejšje in seveda tudi trpežnejše nogavice. Take so pa vzdržale predolgo — ne za tisto, ki jih je kupila in nosila, ampak za tovarnarje nogavic. Zato je prišla moda v dogovoru z nogavično industrijo propagirati čedalje tanjšje in s tem manj odporne nogavice. Prišli smo v tem skoraj že tako daleč, da je bilo mogoče obuti take nogavice le enkrat samkrat, zakaj že po prvi uporabi so nastale luknje, če ne drugje vsaj na stopalih. In tovarne in trgovine so služile da le kaj!

Ali pa so take nepraktične nogavice tudi res čemu koristne ali vsaj lepe, lepše kakor bi bile debelejšje, trpežnejše? Ne. To se nam le zdi zato, ker smo pod vplivom modne množične sugestije. Če bi mislili z lastno glavo, ne z voljo modne diktature, bi take nogavice takoj odklonili: 1. ker mečemo z njih nakupovanjem denar proč brez pravega haska, 2. ker imamo z njimi neprenehoma strah, da se nam bodo sredi ulice razpustile in raztrgale, 3. ker imamo z njimi čez glavo dela s popravljanjem, 4. ker nam ne skrijejo pregostih kocin na nogah (če jih imamo), 5. ker nas v njih zlasti pozimi zebe skoraj prav tako, kakor če jih ne bi imele. Koliko deklet in žen ima zaradi takih nogavic prezeble noge in mnoge prehladne bolezni. Komu na ljubo? Lepot? Ne, dobičku tovarnarjev in trgovcev, ki take nogavice izdelujejo in prodajajo.

Navedli smo konkreten primer, kako nastaja moda in kakšna so po veliki večini ozadja, pa tudi kakšne so posledice za tiste, ki se morajo modnemu diktatu pokoriti. Kar velja za nogavice, velja na svoj način tudi za vse ostalo. Povsod stoji za modo pridobitni interes, katerega plačuje po modni sugestiji zaslužena množica. Vendar se nihče ne bi upiral temu diktatu, če bi bil vsaj malo manj brezobziren in če bi vpošteval vsaj potrebo zdravja, in ne nazadnje neke večne zakone estetike. Ker se pa na vse to ne ozira, bo v bodočnosti nedvomno nujno potrebno, da bo družba, ki skrbi za blaginjo človeštva, posegla s svojo korekturo tudi v modno diktaturo. Ne mislimo pri tem, da naj bi modno sploh odstranila, ne, toda morala jo bo nadzorovati in ji določiti meje, da katerih sme in čez katere ji ni dovoljeno iti. Treba bo zavarovati vsaj dvoje: 1. zdravje ljudi, in 2. njihove žepce. Zato bo morala biti moda, ki škoduje zdravju, in moda, ki denar naravnost krađe, prepovedana.

(Ti trije modeli so risani izrečno za »Družinski tednik« in niso bili še objavljeni.)

Tri primerne bluze za sedanjí čas, ki si jih lahko prenapredimo in skombiniramo iz starih. Prva je za boljše prilike in nedelje. Napravimo jo iz čipk in krepa, ki ga imamo gotovo še kje doma. — Drugi model nam prikazuje enostavno svileno bluzo. Mali ovratnik zavežemo z žametastim irakom. — Tretji model je iz karirastega volnenega blaga. Spredej jo zapenjamo z velikimi gumbi. Posebno primerna je za mrzle dneve, ko smo napravljene bolj šporino.

Malo pravnega pouka

D * O * T * A

Kaj pravi zakon k temu vprašanju pred poroko in po poroki

Pravijo, da se zakoni sklepajo v nebesih. Toda zakon je treba izpolniti na zemlji. Da se olajšajo gmotne težave, ki so zvezane z zakonom, sklenela zakonca navadno ženitno pogodbo.

Zenitna pogodba se sklepa glede na bodočo zakonsko zvezo in vsebuje dogovor o imovini zakoncev, zlasti glede dote, skupnosti imovine, uprave in uživanja lastne imovine, dednega nasledstva in vdovščine.

V doto spada vsa tista imovina, ki jo izroči možu žena ali njeni starši odn. stari starši, tako prispevajoč imovini, potrebni za kritje izdatkov, ki nastanejo v teku zakona. Če je nevesta polnoletna in ima tudi svoje lastno imetje, se sama dogovori s svojim bodočim možem glede imetja. V primeru njene neodobitnosti pa sklepa pogodbo oče odn. varuh, z odobritvijo varstvenega sodišča. Če nevesta nima lastnega imetja, so ji dolžni dati starši odn. stari starši svoji, torej ne ženinovi imovini primerno doto. Lahko se dogovore tudi tako, da bodo starši, če ne morejo naenkrat dati dote, sorazmerno prispevali za vzdrževanje svoje hčere odn. vnukinje.

Nezakonska hči more zahtevati doto le od svoje matere in nima glede dote nezakonski oče nasproti svojem otroku nobenih obveznosti.

Kadar se sklicujejo starši na to, da niso zmožni dati svojem otroku dostojno doto, lahko zaročenca zaprosita sodišče, naj preišče okoliščini in določi primerno doto ali pa oprosti starše od te dajatve. Seveda se pri tem ne vrši stroga preiskava o imovinskem stanju roditeljev. Odločba o dajati doto se izreče pred sodiščem, v kraju, kjer žive osebe, ki so dolžne dati doto, brez normalnega procesa v tako imenovanem nepravdnem postopku.

V primeru, da se je hči omožila brez vednosti staršev ali celo proti njih volji, in če spozna sodišče, da je neodobranje sklenitve zakona utemeljeno, niso starši dolžni dati dote, tudi če naknadno zakon odobri. Ako hči dobljeno doto na kakršen koli na-

čin izgubi, nima pravice zahtevati od staršev nove. Tudi če se vnovič poroči, ne more zahtevati nove dote.

Včasih obstoji dvom, ali je doto dana iz imetja staršev ali hčere. V takem primeru se domneva, da sta starša izplačala doto iz svojega imetja, ne hčerininega, če sta jo izplačala še neodobitni hčeri brez nadvarstvene odobritve.

Mož ni upravičen zahtevati dote, če si je ni izgovoril že pred sklenitvijo zakona. Če sta se zaročenca glede dote dogovorila, jo sme mož zahtevati takoj po poroki. Lahko pa se zaročenca tudi dogovorita, v katerem roku morajo starši izročiti doto. Mož naj takoj, ko prejme doto, napravi potrdilo o prejemu dote.

Zakoncem se to morda ne bo zdelo važno, vendar igra tako potrdilo važno vlogo, če bi mož prišel v konkurz (stečaj). Zakaj s takim potrdilom lahko žena vedno dokaže, koliko je njene imovine, in do te imovine moževi upniki nimajo pravice. Če bi mož potrdilo o sprejetju dote napravil šele po otvoritvi konkurza, bi s tem ne izločil imovine svoje žene in bi tako tudi prišla pod stečaj.

Predmet dote je lahko vse, kar je možno rabiti ali odsvojiti. Dokler živi zakonca v zakonski skupnosti, ima mož pravico do uživanja dote in do njenih prirastkov. Doto postane polna moževa lastnina, če obstoji v gotovini, v odstopljenih terjatvah ali pa v stvarih, ki se v teku časa porabijo. Če tvorijo doto nepremičnine, ki se lahko uporabljajo tako, da se stvarina varuje, je smatranja za lastnico ženo, mož je pa uživalec. Če mož dokaže, da je tako doto prevzel za določeno ceno in se obvezal vrniti ženi določen denarni znesek, postane on lastnik nepremičnine imovine.

Zakon določa, da pripade doto po moževi smrti spet ženi. Če umre žena prej kakor mož, pripade doto ženinim dedičem. Če hočemo, da so ženi ali njeni dediči izključeni od dote, je treba to posebej in izrečno določiti.

Tisti, ki je prostovoljno dal doto, si lahko izgovori, da mu pripade po smrti moža nazaj.

Vedno aktualno vprašanje

Otrok in knjiga

Starši morajo pazljivo izbirati knjige za svoje otroke, ker imajo knjige velik vpliv na otrokovo dušo

Starši mnogokrat ne vedo, kakšno knjigo bi podarili svojim otrokom. Ne morejo se živjeti v otrokovo dušo, zato ne vedo, ali je knjiga, ki bi mu jo radi kupili, zanj primerna.

Otroku moramo dati vedno tako branje, ki opisuje predmete s katerimi se otrok največ ukvarja. Zato ne smemo vključiti v otrokovo knjižnico knjig, ki opisujejo žalostne strani življenja. Prihranimo mu troljenje vsaj v njegovih najmlajših letih in naj gleda življenje samo z lepše strani. Če bo bral knjige žalostne vsebine bo začel premišljevat o prečitanih stvarih in njegov obrazek ne bo več otro-

svoji vsebini že skrbe, da se otrok popolnoma ne odtuji resničnosti, s tem da vpleta v svojo vsebino resnične osebe in dogodke. Tem osebam se dogodi marsikaj, kar se v življenju lahko dogodi nam, a razna pravilna bitja jih pouče o pravilnosti ravnanja. Ravno tak pouk je življenjsko načelo, ki si ga vsak otrok kmalu zapomni, ker je zvezano s pravilico, ter mu bo mogoče v njegovem poznejšem življenju še koristilo.

Večji otroci, ki se že bolj zavedajo življenja in odklanjajo pravilice, naj beró knjige, ki opisujejo resnični svet. Vendar ne svet odraslih ampak zgodbe o otrocih otroške igre, kratke povesti, potopise, življenjepisne velikih domačin in tujih ljudi prirejenih za njih, ter podobno branje. Čeprav bodo že pogledali izza kulise pravilnega in dobrega sveta v slabšo stran življenja, naj ne čitajo knjig, ki opisujejo najhujše. To jim zaenkrat še prihranimo.

Zato moramo gledati pri izbiranju knjig vedno na to, da bo vsebina knjige nekoliko poetična, nekoliko resnična, predvsem na neprislusno vzgojno, ker to je prava hrana za otrokovo duševnost.

KRZNENE PLAŠČE

bele kožuščke, lisčice, dihurjeve, kunje boe, dobro ohranjene ter kože domočin in divjih živali kupuje

Rot, krznarstvo, Mestni trg 5

Ško vesel izgubil bo že v teh letih zaupanje v bodočnost, v svojo usodo in postal bo po mišljenju enak odraslemu četrav bo še malhen.

Njegova notranost je polna fantazije, zato naj bere knjige ki mu bodo to fantazijo še poživljale. Za to so najprimernejše pravilice, ki so polne nemogočega, poetičnega, fantastičnega. Otroku bo v svoji domišljiji živel in govoril s palčki, vilami, živalimi eventicami, čarovnicami in podobnimi pravilicnimi bitji. Pravilice same so

dobi od njih zanj sveto in neizpodbitno. Če pa starši otroku podarijo nim neznano knjigo lahko z njo, če je slabe vsebine, nehoti škodujejo svojem otroku in ga zapeljejo na napačno pot, ki jim utegne postati usodna.

Glede ostalega branja je ravno tako potrebno nadzorstvo. Seveda ne sme biti to nadzorstvo nekakšna tiranija, ker se bo otrok v tem primeru zakrnil in začel skrivati prebrati prepovedane knjige. Domača knjižnica naj bo vedno odklenjena. Otroku pa je treba pojasniti da vse knjige še niso zane. Od časa do časa bodo starši po svoji uvidevnosti izbrali izmed svojih knjig zanj primerno in čitaj se bo neizmerno počaščenega ker bo čital knjigo za odrasle. V soli skrbi učitelj ali profesor, da ne dobe otroci v roke knjig, ki so zanje še premali. Enako so v trgovinah otroške knjige odbrane od ostalih tako da se ni treba bati, da bi otrok mogel kaj slabega izbrati.

Kljub največji pažnji pa otroci dobe v roke tudi druge knjige. Take knjige berejo na skrivnem, ker čutijo, da počno nekaj prepovedanega, saj ono, kar je prepovedano, boli privlačnejše. Prepovedano knjigo bere otroci s posebnim zanimanjem čeprav mnogo-krat malo razumejo, ali pa celo napačno, kar se posebno slabo vpliva na njihov razvoj. Če starši zalotijo otroka s tako knjigo, naj mu jo vzamejo in ne preveč oštejejo ker potem ga bo še bolj zanimalo kaj je njena vsebina, ko mu jo s takim vikom in krikom zabranjujejo. Otroku je treba lepo obrazložiti zakaj ni knjiga zanj primerna, in mu obenem posrečiti z drugo, ki ga bo tako pritegnila da bo pozabil na prepovedano.

Najboljši način, kako izvedo starši, kakšne knjige bere njihov otroci, je v tem, da jih navadijo da jim pripovedujejo vsebine prečitanih knjig ali pa kar sproti vsak dan, kar so prebrali. Tako bodo starši vedno o pravem času spoznali, ali ima otrok prave in primerne knjige.

Kakšne zene bodo neveste v letu 1945?

Vse one, ki se bodo v tem letu poročile, bi bile rade dobre zakonske družice, gospodinje in matere. Vendar se ne bo vsaki posrečilo, da bi vsi troje enako dobro izpolnjevala. Nek astrolog je napovedal za žene, ki se bodo poročile v mesecu

januarju: bodo dobre gospodinje; februarju: bodo dobre matere in zveste sopogre;

marcu: se bodo rade pripravale, a bodo obenem darežljive in plemenite; aprilu: gotovo ne bodo tako dobre duševne delavke, imele bodo pa polno dobrih lastnosti in sposobnosti;

maju: bodo imele lepo zakonsko življenje, čeprav so poroke v tem mesecu bolj redke;

juniu: bodo širokosrčne in hitre odločitve;

juliju: bodo lepe žene in zelo živahne in zabavne;

avgustu: imajo lepo in dobro dušo ter smisel za praktično življenje; s veselo in lahkožive;

septembru: bodo priljubljene in zvite žene, a včasih malo prostaške;

oktobru: so pogosto ljubosumne, drugače pa očarljive in ljubke;

novembru: bodo plemenite, toda ljubile bodo izpremembo;

decembru: ljubijo praznike, slovesnosti in zabave.

Impregniranje doma

Zivimo v času snega. Zato je neobhodno potrebno, da imajo ženske, ki delajo na prostem obleko, ki ne propušta mrokote. Navadno blaga nekaj časa že drži vlogo, posebno če je sneg suh. Lahko pa začne padati moker sneg ali celo deževati in v takem primeru bi bile kmalu premočene do kože. Neizogibna posledica bi bil prehlad ali celo nevarna pljučnica. Vse nimajo za take prilike perline ali nepremočljivega dežnega plašča. Poglejte doma, ali imate ve-

DARMOL
najboljše odvajalno sredstvo

tni jopič ali pa kakšno drugo jopič, ki je ne nosite več. Impregnirajte jo!

Napravite 5%no galunovo raztopino, segrejte jo, da bo vroča in namočite vanjo za 1/4 ure blago, ki ga hočete impregnirati. Nato vzemite blago iz tekočine in ga hitro vsaj napol posušite. Medtem ko se bo sušilo, pripravite vročo 6%no natrijev lug; v njem splaknite napol posušeno blago in ga dajte še enkrat sušiti. Ko bo suho, ga zlikajte na nepravilni strani.

NAŠ NAGRADNI NATECAJ

Kotiček za praktične gospodinje

Za vsak prispevek, objavljen v tej rubriki, plačamo 10 lir

Riževa gibanica

Napravi vlečno testo, ga razvaljaj in namaži s sledečim nadevom: Na kavnem mlincu zmelj 4 pesti riža in ga kuhaj 10 minut. Po okusu ga osladkaj in malenkost osoli. Hladnemu dodaj malo maščobe, 4 na rezance rezane jabolka ali pa malo marmelade, 1 vaniljev sladkor, malo cimeta in če moreš, 1 rumenjak in sneg enega beljaka. Potresi še s kruhovimi drobtinami, zvij ih lepo rumeno zapeci.

P. O., Ljubljana

Riževi zrezki

Kuhan, slan riž ohladi in mu pri-mešaj na maščobi zarumenelo čebulo, sesekljane česna in peteršilja in nekoliko gobic v prahu. Oblikuj zrezke, povaljaj jih v drobtinah in ocvri na obeh straneh na vroči maščobi.

M. S., Lj.

Honorar za objavljeni recept dvig-nete lahko takoj po objavi v naši upravi. Po pošti pošiljamo šele takrat, ko se nabere več takšnih nakazil. — Prispevke naslovite na Uredništvo »Družinskega tednika«. Kotiček za praktične gospodinje. Ljubljana. Poštni oredal 253

Larol
ZA NEGO ZOB

Rja v perilu

Ceprav vsaka gospodinja pazi, da se moko perilo ne dotakne železnih obročev pri škafih in čebrih, se mnogokrat dogodi, da dobi perilo rjaste madeže. Včasih pridejo ti madeži tudi na drug način v perilo.

Na mnoge načine odpravljajo rjo iz perila, a vsi niso vedno pravilni. Poizkusite s citronovo kislino. V zavitkih za nekaj lir dobite citronin odn. limonin. Stresite vsebino zavitka v zelo malo vode, pustite da zavre, nato pa pomočite v to tekočino rjasti del perila. Namilite in dobro splaknite.

Če rja ne bo takoj izginila, ponovite postopek še enkrat.

Iztepanje preprog

Od časa do časa vsaka gospodinja iztepa in prekrtači velike preproge, ki jih ima v stanovanju. Večina gospodinj pa se tega dela boji, ker je zvezano z velikim prašenjem. Z vsakim udarcem iztepača se razširi mnogo prahu, ki je v preprogi.

Če ste se odločili, da boste preprogo, ki je ni tako zaprašena, skratčile kar v sobi, si pomagajte na tale enostavni način:

Metlico, ki jo uporabljate za krtačenje preprog, prav nalahko ovlažite. Prah, ki ga boste z nje pobirale, se bo zvaljal in bo ostal na tleh ter ne bo plaval po vsej sobi. Ko boste preprogo očistili in bo prah ležal ob vseh štirih robovih preproge, ga poberte z navlaženo krpo, ki ste jo ovile okoli omela. Tako vam snaženje preproge ne bo več delalo skrbi.

Če je preproga le preveč zaprašena, jo morate izteptati. Tudi zdaj ne začenjajte takoj iztepati. Preprogo potresite z malo drobne, navlažene soli, ki jo pustite nekaj časa na preprogi, nato pa iztepite kakor običajno. Vlažna sol bo vsrkala glavni prah, zato se pri iztepanju ne bo več tako kadilo kakor običajno.

Potovanje v usodo

ROMAN * NAPISAL MARIJ SKALAN

Kaj naj stane? S silo jih ne morejo terati dalje. A če se vdajo njihovu praznovanju, izgube nosače in bodo morali sami nadaljevati neprijazno in utrudljivo pot v divjino. To samo na sebi še ne bi bilo tako hudo, a kdo bo nosil njihove stvari? Po kratkem posvetu so se pa nazadnje le vdali v usodo, kajti Vinko je dobro doumel, kaj je vzrok praznovanja upornih nosačev.

To prazno vero so morali med domačini razširili samo tisti, ki niso želeli, da bi noga katerega koli nepoklicanega človeka prišla do skrivnega svestišča pod Tsarafanano, je dejal. »To nam najlepše dokazuje, da smo na pravi poti in da svestišče zares obstaja.«

»Resnico govoriš,« je rekel Landec. »Tega se sam ne bi bil domislil. To tudi spričuje, da je svestišče še vedno obljubeno. Najbrže živi tudi princ še vedno v niemi.«

»Morda je zato celo bolje, da pridemo do svestišča sami, brez domačinov,« je dejal Vinko. »Kdo ve, kako bi nas sprejeli, če bi prišli v tako velikem številu? Naj torej ostanemo nosači tu, mi pa pojdemo sami dalje. Najbolje bi sploh bilo, da ostanemo pri njih ljudi. Prihranjeni bi ji bili nadaljnji napori, in mimo tega bi še čuvala naše stvari, kolikor jih midva sama ne bova mogla nositi s seboj.«

»Nikoli,« je vzdiknila Jeane razburjeno. »Z vama sem prišla do tu in z vama pojdem tudi do konca. Saj ne more biti več daleč do cilja.«

»Jeane,« se je zdaj oglašil Paul Landec, »tudi jaz menim, da bi bilo zale in za naše stvari bolje, da ostanemo.«

»Če me v resnici ne maraš s seboj,« je dejala, »potem kar pojdi dalje, a prisegam, da vama bom sledila, pa če bi morala tudi hoditi čisto sama. Tu ne bom ostala.«

Paul je prijel svojo sestro za roko, jo odpeljal nekoliko v stran, kjer sta mogla govoriti ne da bi ju Vinko ali kdo izmed nosačev slišal, in ji nekaj živahno razlagal. Vinko je opazil, da se pripravljata, a ni se hotel vmešavati v njune osebne zadeve. Ko sta se vrnila, sta bila oba močno razburjena, a Paul Landec je ni nič več slišal, naj ostane pri nosačih.

»Ni je mogel pregovoriti in se je vdal,« si je dejal Vinko. »Vztrajna je in morda je res bolje, da ostanemo skupaj. Kdo ve, kako bi ji bilo pri tujih nosačih sredi pragozda in v neprestanem strahu za najino usodo.« Zdal je bil celo zadovoljen, da pojde z njima.

Toda potovanje brez nosačev je bilo mnogo težavnejše, kakor dolje. Mimo tega je postajala pokrajina vedno bolj divja in mračna. Plahe duše bi se je že ob prvih korakih prestrašile, toda Vinko, Paul in tudi Jeane niso poznali ne strahov ne omahovanja. Vdano so prenašali težave in nevšečnosti, na katere so naštevati. Tudi napore so junaki zmagovali, in Jeane je pokazala toliko trdoživosti, da se ji je Vinko nenehoma čudil in jo občudoval kot junakinja.

»Nikoli si ne bi bil mislil,« ji je dejal ob neki priložnosti, »da si tako trdna. Saj si odpornejša kakor mi moški.«

»Kadar mi gre za vse, ne smem poznati omahovanja. Ali zmagam ali pa poginem. Sedaj morda še ne razumem mojih besed, a ni daleč čas, ko ti jih bom obrazložila. Samo to bi prej rada vedela: ali me v resnici ljubiš tako zelo, da bi hotel v vsakem primeru postati moj mož?«

»Kako moreš še dvomiti?« ji je dejal. »Po vsem tem, kar sem spoznal v tebi, bi te ljubil in se s teboj

poročil tudi če ne bi bila Landecova, ampak najsiromašnejše dekle na svetu.«

»Hvala ti,« je šepnila in mu strastno stisnila roko. »Ljubi me tako resnično, kakor ljubim jaz tebe! Če te izgubim, moje življenje ne bo več imelo smisla.«

»Čemu govoriš tako?« jo je vprašal začuden.

»Ne vprašuj,« je vzdiknila in si položila prst na usta.

Vinko se je ozrl naokoli in zagledal Landeca, kako se jima je skoraj neslišno približeval, kakor da bi hotel neopaženo prisluškovati njunemu razgovoru. Jeane je naglo obrnila pogovor na nepomembne stvari, Vinko pa je pričel z nekim notranjim nemirnim razmišljanjem o njenih prejšnjih besedah. Nekako podzavestno je slutil, da se skriva za njimi nekaj, česar on ne ve in tudi še ne sme izvedeti. Toda kaj bi to moglo biti? Kakšne skrivnosti tiče za čudnim obnašanjem Jeane in njenega brata, ki se v zadnjem času čisto pripravljata na samem? Ali se ga Jeane boji? In če se ga, čemu?

»Vsaka rodina in vsak človek ima svoje skrivnosti,« si je dejal. »Nekateri so tudi take, ki jih nikdar nikomur ne zaupa, in morda je to celo bolje. Neumen bi bil, če bi mislil, da ni Jeane še ničesar doživela. Golovo se skrivajo tudi v njenem spominu dogodki, ki bi jih rada ohranila samo zase. Končno pa so med njo in njenim bratom tudi še poslovne zadeve, v katere se ne morem vtičati, čeprav sem njen zaročenec in bom kmalu njen mož. Čemu bi se zaradi tega vznemirjal? Pameten človek, in tudi pameten ženin, napravi čez take stvari križ in jih pokoplje za vselej.«

Po tem premišljevanju ni nič več šilil vanjo z vprašanji, da bi mu pojasnila skrivnostnost svojih zadnjih besed. Sicer pa tudi ni kmalu našel priložnosti za tak zaupen razgovor. Paul se nikoli ni oddaljil od nji, toliko, da ne bi mogel slišati njenih besed. Vinku se je nekajkrat celo dozdevalo, da ju nadzoruje, toda nazadnje se mu je zdelo tudi to čisto razumljivo in v redu. Jeanein brat je, starejši je od nje in ji po izgubi staršev nadomešča lakotne očeta. Njegova dolžnost je, skrbeti za njo kakor za svojega otroka.

»Take previdnosti mi sicer ne bi bilo treba,« si je dejal, »toda zamejili-hu ne morem, saj me ne pozna še tako dobro, da bi mi mogel brez-pogojno zaupati. Po tem lakem je vse v redu.«

S tem sklepom se je zadovoljil in ni nič več premišljeval. Mimo tega je moral trošiti vse svoje sile za napore, ki jih je povzročalo napredovanje skozi pragozdne divjine na slrmejsih pobočjih, ki so postajala počasi tudi še skalovita.

Izmučeni in omagani so se naposed približali redkejšemu gozdu, po katerem je bilo napredovanje lažje. Po znakih na zemljevidu sta Vinko in Landec spoznala, da se približujejo skrivnostnemu svestišču, in čez dobro uro so skozi dreve zares zagledali večjo jaso in na njej sivo, z ovijalkami napol preraslo stavbo. Vzdih sreče in zadovoljstva se jim je izvil iz grla.

»Na cilju smo,« je vzdiknil Vinko. »Nobenega dvoma ne more biti: to je svestišče.«

»Da,« je pritrdil Landec.

»Torej ni vse skupaj le nesmiselna pravljica, kakor sem se zadnje dni vedno bolj bal,« je rekel Vinko in sedel na bližnjo, z mahom poraslo skalo. »Pismo očeta Nikolaja govori resnico, in tudi zemljevid je pristen. Svestišče stoji pred nami. Vprašanje je le, ali ni že davno zapuščeno?«

»Tla okoli stavbe so shojena,« je dejal Landec. »Obljubeno je.«

Siva stavba, ki je stala pred njimi sredi jase, je bila močno podobna indijskim pagodam, a po svojem slogu klub temu svojevrstna. Po vseh znakih sodeč je morala biti zelo stara, in njena zunanost je razločno pričala, da se je leta in leta ni doteknila nobena roka, ki bi hotela popraviti okvare, katere sta povzročala vreme in zob časa. V ozadju svestišča se je dvigala druga, novejša in bolj ohranjena stavba, prislonejena na pagodo in po vsem videzu z njo zvezana s hodniki in vrati. Tudi nje so se oklepale cvetoče ovijalke.

Vinko, Jeane in Paul so si po odpočitku uredili obleko in se nato napotili naravnost proti svestišču. Na listi strani, od katere so se ji približali, ni bilo nobenih vrat. Krenili so okoli pagode in dosegli prizidano stavbo. Imela je na zunanji strani mala, zamrežena okna. Vse je spominjalo, od blizu še bolj kakor od daleč, na vplive sloga z otokov Južnega morja, katerega so prinesli majajski Hovi očito s seboj iz svoje pradomovine, ko so se pred sedmimi ali morda celo več stoletji priselili na ta veliki otok v bližini črne Afrike. Tudi neposredna okolica svestišča je bila močno zanemarljena, pred prizidano stavbo so pa cvetele lepo negovane cvetice in od vhodnih vrat, ki so jih kmalu opazili, so vodila na več strani izhrojena pota. Previdno in s trepetajočimi srci so se približali starinskim lesenim vratom; Vinko je stopil naprej in potrkal. Nič se ni oglasilo in nihče jih ni odprl.

»Poglej, morda se dojo odpreti,« je svedel Landec.

Vinko je poizkusil. Res, vrata niso bila zaklenjena. Odprla so se in znašli so se na precej temnem hodniku. Od nekod se je oglasilo polopičjemu podobno vreščanje, na koncu hodnika so se nenadoma in naglo odprla neka vrata in popolnili so zagledali pred seboj krepkega starejšega moškega v nenavadnem oblačilu. Vinko je prevzelo čudno občutek in neki glas v notranjosti mu je dejal, da ni stavec, ki stoji pred njim, nihče drug kakor princ, kateremu je pred četrstoletnim njegovim očem rešil življenje. Spoštljivo se je poklonil in vprašal, če ima čas govoriti s princem Ironom Ravaevalom.

Starec ga je pogledal z vprašujočim pogledom in ga na največje začudenje vprašal:

»Ali imaš s seboj moje pismo?«

»Imam,« je odgovoril Vinko s tresočim se glasom, potegnil iz žepa malgaško pisanje, ki mu ga je zapustil pokojni oče, in ga izročil starcu. Mož v nenavadnem oblačilu je pogledal pisanje. Prej brezizrazni obraz mu je naglo oživel, v očeh mu je zažarel svetel žar, in še predno se je Vinko zavedel, ga je stavec objel in pritiskal k sebi. Jeane in Paul Landec sta začudena obstala in si nista upala spregovoriti besede. Vinko ni nič več spraševal, vedel je, da je mož, ki ga je tako očelovsko sprejel,

v resnici princ Iron Ravaevalo. Princ se je pa tedaj ozrl proti Landecovima in vprašal, kdo sta.

»Moja prijatelja in spremljevalca,« je pojasnjeval Vinko. »Gospodična Jeane; brat Paul Landec, trgovec iz Marseilla.«

Starec je obema ponudil roko in povabil nato vse tri v sobo, kjer so sedli.

»Ti si torej sin mojega rešitelja in prijatelja Nikolaja Sobočana,« je spregovoril knez po kratkem molku, med katerim ga je pozorno opazoval. »Zakaj ni prišel tudi on sam?«

»Moje oče je že nad dvajset let mrtev,« je dejal Vinko. »Vaše pismo in zemljevid mi je zapustil z naročilom, naj mi oboje izročijo šele tedaj, ko bom dovršil študije. Po promociji mi je moja mati dala njegovo pismo, v katerem je bilo opisano vajino srečanje in dodano naročilo, naj vas poiščem v tej samoti. Sprva sem mislil, da je vse le izmišljotina, nazadnje sem se pa vendarle odločil in tvegal dolgo potovanje, da izpolnim njegovo zadnjo željo.«

»Tako je bilo prav,« je dejal knez, se opravičil in se za trenutek odšel. Ko se je spet vrnil, je zaprosil Vinko, naj mu pripoveduje o življenju njegovega očeta Nikolaja po odhodu z Madagaskarja in o svojem življenju, študiranju in potovanju.

Vinko je z vneto pripovedoval in odgovarjal princu tudi na podrobna vprašanja, ta pa je ves čas opazoval in Jeane in Paula Landeca, kakor da se zanima bolj za njiju kot za Vinko. Tudi Vinko sam je to kmalu opazil in spoznal, da princ navzočnost njegove neveste in njegovega brata ni posebno ljuba. Pa tudi onadva sta ostala nasproti staremu gospodu hladna in zaprla. Pogovor med njimi se ni dvignil nad običajne fraze niti tedaj, ko je stopila v sobo stara Melgašinja, po vsej priliki služabnica, in postregla gostom z okusnimi jedili. Toda že iz skopih in skrbno pretehtanih besed je Vinko spoznal, da ima opravka z odličnim in visoko izobraženim človekom, ki je ohranil kljub življenju v divjini vse svoje doslojanstvo. Občutil je na prvi mah do njega posebno spoštovanje.

Po pogostitvi je knez odkazal svojim gostom tri sobe, ko je na ostel z Vinkom sam v njegovi, mu je dejal:

»Čez eno uro je bom pričakoval tam, kjer smo bili sedaj, toda priti moraš sam. Vsi najini razgovori fičejo samo naju dveh in nikogar tretjega. Upam, da dobro razumeš moje besede?«

»Razumem jih, knez,« je odvrnil Vinko. »Ravnal se bom po vaših naročilih.«

»Tako bodi,« je dejal knez in se poslovil.

Vinko je ostal sam v svoji sobi, se umil, preoblekel in napeto premišljeval. Bil je neskončno srečen, da se je izkazalo kot resnica tisto, v kar nikoli ni popolnoma verjel, in vendar so mu bile njegove sreče neke nedoločljive slutnje. Kakšne in čemu? Vinko tega ni mogel doumeli.

VII.

Ko je Vinko ob določenem času stopil v knezovo sobo, ga je ta sprejel prav tako ljubezno kakor prej, le izraz njegovega obraza je bil mnogo bolj resen. Velik mu je sesti njemu

nasproti, se mu zagledal v oči in nato dejal s prijaznim, a trdnim glasom:

»Ni mi ljubo, da si pripeljal s seboj človeka, ki nimata nikakršnega opravka z najinimi zadevami. Kdo sta?«

»Jeane in Paul Landec iz Marseilla,« je pričel pripovedovati Vinko, a knez ga je prekinil:

»Mnogo bolj me zanima, od kod ju poznate?«

»Iz Port Saida,« je odgovoril Vinko.

»Torej je to znanstvo, sklenjeno šele med potovanjem na Madagaskar?«

»Da,«

»Ali si ju ti naprosil, naj te spremljata?«

»Ne,«

»Ponudila sta se ti torej sama kot spremljevalca?«

»Da,«

»Na vsak način pa si jima povedal kam in čemu si namenjen?«

»Povedal. Sprva prav za prav tega nisem nameraval, toda nazadnje...«

»Nazadnje sta ti le izvabila to skrivnost?«

»Da,«

»To je bilo zelo neprevidno in tudi neaktno. Tvoj oče tega ne bi bil storil. Ali nisi iz njegovega pisma spoznal, da je moje bivanje v tej samoti skrivnost?«

»Sem, ampak mislim sem, da jima smem zaupati, ker...«

Vinko je hotel knezu povedati, da je Jeane njegova zaročenka, toda knezov pogled ga je nekako čudno zmedel, da si tega ni upal povedati. »Ker je bila gospodična Landecova s teboj zelo prijazna,« je na Vinkovo veliko začudenje dostavil knez sam.

»Da,« je prosodušno pritrdil.

»Dejala ti je, da se boji zale in te hoče zato spremiti skozi pragozdove do svestišča, in njen brat je mirne duše opustil svoje nadaljnje trgovsko potovanje ter se vama pridružil.«

»Kdo vam je to povedal?« je vprašal Vinko presenečen.

»Ali meni, da bi mi bil moral kdo povedati to, kar je jasno kakor na dlani? Če bi bil star in izkušen, kakor sem jaz, bi bil zdaj tu sam, brez nji. Toda tvoja mladost in neizkušenost te opravičuje. Svetujem pa ti, da se ju paziš! O najinih razgovorih ne smeš izvesti najmanjše besede!«

»Knez,« je v zadregi dejal Vinko »Landecova...«

Iron Ravaevalo je dvignil roko v znak, da ga prekinja in rekel odločno:

»Zaenkrat je najin razgovor o njima končan.«

Vinko si ni upal ugovarjati, bilo pa mu je tako nerodno, kakor le malo-kdaj v vsem doletanem življenju. Čutil je svojo krivdo in se dobro zavedal, da ne bi bil smel nikomur izdati skrivnosti, obenem se je pe oklepaj tudi svoje ljubezni do Jeane, kateri ni smel lagati. Ko se je pa še spomnil, s kakšno ljubeznijo je delila z njim vse velike napore polovanja skozi pragozd in kako je vsak trenutek trepetala za njegovo varnost in usodo, je postal skoraj jezen na kneza in njegovo vikanje v zadeve srca. Vendar se je kmalu nato domislil, da imata vsak s svoje strani oba prav, zato ni odgovoril besed, ki so mu silile na jezik.

»Knez se boji zase,« si je dejal v mislih, »zato ne razume mladosti in ljubezni. Sicer pa, kdo je komu dolžnik, jaz njemu ali on meni? Če ne bi bilo mojega očeta, ga danes sploh ne bi bilo več.«

Dalje prihodnje

KULTURNI TEDNIK

Slovenec koledar za leto 1945.

Slovenec koledar, ki izhaja v okviru Slovenske knjižnice, se je v teh vojnih letih že globoko zakoreninil med našim ljudstvom. Dobil je svojo stalno obliko in vsebino, ki obsega poleg navadnega koledarskega gradiva tudi izvirno leposlovje in sestavka z najrazličnejših aktualnih področij, obenem je na tudi nekaj letonis dogodkov v naši ožji domovini. Njegovo vsebinsko vrednost in pomembnost na povečuje še obilne ilustracije med katerimi so tudi mnoge dokumentarne značilne.

Teti dobri tradiciji je uredniški odbor, sestavljen iz dr. Tineta Debeliaka, Rude Jurčeca in Jožka Krošlila, ostal zvest tudi v svoji izdaji za letošnje 1945. leto. Literarni del te izdaje morda ni tako pomemben, kakor je bil v nekaterih prejšnjih, ima pa kljub temu vrsto prispevkov ki presegajo koledarsko prigodnost. Vezano besedo zastopa v njem naš pesnik in pesnikovi: Boža Anžič, Marija Brendič-Jelenova, Cvetko Golar, Ksaver Meško in Severin Šali. Prispevke v nevezani besedi so pa prispevali: Jože Dular, pokojna Lea Faturjeva, Janez Jalen, Stanko Janežič, Karel Mauser in Viktor Steska, ki je zasloven s anekdotami.

Obsežnejši in pomembnejši kakor literarni je letošnji ostali del, obsega jo kroniške prikaze dogodkov raz-

lične članke in poljudne ter poučne razprave, kakor tudi mnogoter drobšč. Avtorji teh prispevkov so med drugim: Srečko Baraga, dr. Ivo Česnik, dr. Tina Debeliak, Janko Hafner, France Jesenovec, France Kremžar, Jožko Krošlil, Vinko Lawič, dr. I. Meršol, Franc Pernišek, dr. Rudan, Viktor Steska, dr. Sergei Vilfan, Jože Vole in inž. Franjo Zupce. Med temi prispevki so trije, ki se nanašajo na slovensko književnost in umetnost. Vse tri je napisal dr. T. Debeliak. V prvem prikazuje slovenske književne talente, žrtve sedanje revolucije, v drugem opisuje knjižno tombolo Zimske pomoči z njenimi zanimivimi in pomembnimi rezultati, v tretjem pa razgovor z akad. slikarjem Rikom Debeniakom, avtorjem nove oltarne slike sv. Miklavža v stolnici.

Obilno je v koledariu tudi ilustrativno gradivo. Tu je treba posebej omeniti veliko reprodukcijo Debeniakovega sv. Miklavža in fotografije ki prikazujejo dogodke v preteklem letu, posebno v zvezi z bojem komunizma in protikomunizma. Ker »Razglednik Jutra« letos ni izšel, je »Slovenec koledar« poleg koledarijev Mohorjeve in Vodnikove družbe edina taka naša publikacija za leto 1945.

Nova izdaja za Gregorčičevo stolnico. Poleg ode »Olik« ki jo je izdala lani Zimska pomoč z Birollovimi ilustracijami, je pod konec leta izšla še ena knjižica posvečena stolnici rojstva Simona Gregorčiča. Ljudska knjižarna je namreč izdala Gregorčičev prevod »Jeremijevih žalostink« iz Svetlega pisma stare za-

veze. Te žalostinke, nastale pred približno 2500 leti, je prevedel Gregorčič malo pred svojo smrtjo in so ostale vse doslej v rokopisu. Zdal so jih pripravili za tisk dr. Tina Debeliak, dr. Matija Slavič in Venceslav Bele. Prva dva sta prispevala tudi vsak svoj uvod, zadnji pa opombe ki so nov doprinos za poznavanje Gregorčiča in njegovega dela. Gregorčič je prevedel Jeremijev žalostinke v slovenščino v našem ritmu in z rimami ter v jeziku in slogu, ki kaže vse odlike in hibe tedanje dobe in prevajalca. S tega stališča presoiano ta prevod ne moremo vrednotiti s sodobnimi merili, pesmi same so pa vsebinsko prav zdaj morda bolj aktualne, kakor bi bile tedaj, ko jih je Gregorčič prevedel. Knjižico na 64 straneh je opremil akad. slikar Riko Debeniak z lepo podobo preroka Jeremije na naslovni strani in na prilogi. Grafično lena publikacija bo gotovo zbudila zanimanje vseh ljubiteljev našega goriskega slavstva.

Ako nam želite prodati oblečila, čevlje, perilo, posteljnino in slične predmete ter sami ne utegnete priti v naš lokal, prosimo, da nam to ustno ali telefonsko sporočite. Poslali bomo k vam na dom svojega nakupovalca.

Nakupovalnica Socialne pomoči, Ljubljana, Gradišče 4 (nasproti Drame). Telef. 30-39.

HUMOR

Nečimrnost

Ona: »Ali misliš, da čisto gledanje v zrcalo povečuje mojo nečimrnost?«
On: »Kaj šel Samo tvoja domišljija je večja!«

Sebnj akvarij

Gospa: »Tinka, ali ste dali zlatim ribicam v akvariju svežo vodo?«
Služkinja: »Ne, gospal! Saj še stare niso spile več kakor polovico!«

Edina

On: »Ljuba moja, ti si edina ženska, ki sem jo kdaj poljubil!«
Ona: »Gotovo, Dragec, to ti rada verjamem.«
On: »In ti si tudi edina, ki mi to verjame!«

Zagovorila jo je

»To pa že drži. Več ko kdo ima, več hoče imeti!«
»Vedno to le ne drži. Ali ste že imeli kdaj trojčke?«

Račun

Krojač: »Kako mi morete vendar trditi, da gospoda ni doma, ko sem ga videl na oknu?«
Služkinja: »Seveda, a vedite, da je skozi okno gospod videl tudi vas!«

Lahko tudi tako

Neki mlad mož se je prvič dogovoril z deklico za sestanek. Zmenila sta se, da bosta drugega dne napravila kratek sprehod.

Toda na nesrečo je drugi dan hudo deževalo. Zato je stavlil predlog, da gresta v kino.

»Ne, v kino ne grem, že vem kako je v kinu, ko ugasnejo luči...«

»Oprostite, gospodična,« jo je skušal pomiriti, »lahko ste popolnoma brez skrbi, saj sedijo za nama ljudje.«

Na to je odgovorila boječe deklica: »Oh, saj se lahko vendar vsedeva v zadnjo vrsto.«

Skupaj greva lahko drugam...

Zdravnik: »Torej, pa poglejva... Vrat naju boli in težko požirava. Kaj naj napraviva, moj dragi?«

Bolnik: »Hm, gospod doktor, če vi ne veste, pa pojdiva skupaj k drugemu zdravniku.«

Oslepeleni

Tonček ogleduje svojega novega brata in prestrašeno zakliče očetu: »Oh, očka, saj moj bratec nima nobenih las!«

»No, le počakaj, ga pomiri oče, mu bodo že kmalu zrasi.«

»Oče, saj tudi zob nimam!«

»Tudi ti bodo kmalu prišli.«

»Oče, saj ima tudi polno gub!«

»Ta se bodo že kmalu izgledila.«

»Oh, oče, mislim, da so nas oslepali. Poslali so nam starega otroka. Naš ded tudi nima las, zob in je ves naguban.«

Največji zaklad v zgodovini

Odkupnina zadnjega tavantinsujskega Inke

Naropano zlato ni prineslo sreče ne roparjem samim ne Španiji

Ko je Kristof Kolumb in njegovi spremljevalci odkrili Ameriko, so mislili, da so našli Indijo. Tudi še dolgo potem so bili Španci in vsi evropski narodi prepričani, da so nove dežele onkraj Oceana le deli Indije. Zato so tudi dali ime tej novi zemlji Zapadna Indija, in njene prebivalce so imenovali Indijanci. Tako so dobili Indijanci, ki nimajo prav nobenega opravka z Indijo in Indijci, to svoje pogrešno ime.

Sele polagoma, s prodoranjem v notranjost Amerike, je bila zmošta odkrita, in nova celina je dobila svoje dokončno ime po italijanskem popotniku in opisovalcu dežel onkraj Oceana, Amerigu Vesputiju — Amerika. Španci pa niso iskali tedaj v Ameriki več dišav in drugih pridelkov in izdelkov Indije, ampak v prvi vrsti zlato. Vrednosti in pomena Amerike kot celine za priseljevanje evropskega prebivalstva se niso zavedali. Za zemljo se ni spočetka nihče brigal in dobil jo je vsak, kolikor je hotel, če jo je sploh hotel.

Ko so Španci izvedeli, da imajo indijanska ljudstva v notranjosti celine mnogo zlata, se jih je lotila divja zlata mrzlina. Vsi pustolovci, kar jih je tedaj premogel Španci in deloma tudi drugi zapadni svet, so drveli v Ameriko, da bi si naropali zlata. Pohlep po zlato je bil kmalu tudi naslejen, ko je Cortez vdrl s smešno malo vojsko v Mehiko, si jo podvržal in naropal po tamkajšnjih svetiliščih, po dvorcu in po hišah veljakov velike zlate dragocenosti. Toda čim je bila odkrita Mehika, se je med Španci v Panami raznesel glas, da pravi zlati raj — El Dorado — prav za prav ni Mehika, ampak neka neznana ameriška dežela na jugu. In od takrat so vsi pustolovci sanjali samo še o tem južnem El Doradu.

Tako se je v začetku šestnajstega stoletja šela v Panami trojica podjetnih in drznih mož in sklenila pisano pogodbo o zavojevanju in izropanju južnega El Dorada, čeprav nihče ni vedel ne kje leži in ne če je sploh govorica o njem resnica. Ti pogodbeniki so bili: nekdanji esramadurski svinski pastir in tedanji slotnik Francisco Pizarro, obogateli vojščak Diego de Almagro in duhovnik Hernando de Legue. Pogodbo so podpisali 10. marca 1. 1526.

Dve odpravi na jug sta se ponesrečili, tretji pa je Pizarro le uspelo najti iskano zlato deželo. Ta je bila inška država Tavantinsu, kateri so Španci po pomoči dali ime Peru. Vlada ji je takrat zadnji Inka, komaj tridesetletni Atahualpa, ki je bil tik pred tem v državljanski vojni vrget s prestola svojega starejšega brata Huaskarja. Leta 1530. je Pizarro odjadral iz Paname v Peru s 143 pešci in 27 jezdec, se ustavil v Tumbecu, odšel nato čez Ande proti Kaksamalki, kjer se je tedaj mudil Inka Atahualpa, prišel srečno tja in bil od indijanskega vladarja slovesno sprejet. Toda ta prijateljski sprejem je Pizarro plačal Atahualpi s tem, da je ob priliki, ko je Inka španskemu osvajačku vrnil obisk v državni palači v Kaksamalki, zahrbtno napadel njegovo spremstvo in ga pobil, vladarja pa ujel in ga držal tako dolgo ujetega, dokler se ni sklenil odkupiti se s tako ogromno množino zlata, kakršne svet dotlej še ni videl.

Tri mesece so prinašali v Kaksamalko zlato predmete iz raznih sredstev Tavantinsu, pred vsem iz glavnega mesta Kucka, kjer so ga jemali največ iz osrednjega svetlišča Koribance, ki ni bila samo pokrita s ploščami iz čistega zlata, ampak so bile s takimi ploščami obložene tudi vse njene notranje stene. Zlato je napolnilo veliko sobo, srebro pa še dve enaki. Več mesecev je bilo veliko število tavantinsujskih zlatarjev na delu, da so te ogromne množine zlata prelili v zlate kocke. Izvzeli so samo zlato umetnine v vrednosti nad 100.000 zlatih pezov, katere je Pizarro sklenil odposlati takratnemu vladarju Španije, cesarju Karlu V.

Pretopljeno zlato in srebro so nato razdelili med častnike in vojake. Največ je seveda vzel Pizarro sam zase, samo zlata si je pridržal v vrednosti 57.222 zlatih pezov, srebro v vrednosti 2350 zlatih pezov in poleg tega še Inkov zlati prestol, vreden 25.000 zlatih pezov. Častniki so dobili zlata do vrednosti 30.000 zlatih pezov, podčastniki in jezde v vrednosti do 8000, pešci pa do 4000. Skupna vrednost vse odkupnine, ki jo je zbral Inka Atahualpa v Kaksamalki, da bi ga Pizarro izpustil, je znašala 1.226.529 zlatih pezov, vsota, ki jo po tedanji ogromni vrednosti v primeri s sedanjimi denarnimi razmerami skoraj ni mogoče preračunati.

Toda Inka tudi za to ceno ni dobil svobode in življenja. Po razdelitvi zakladov ga je Pizarro kot pogana postavil pred inkvizicijsko sodišče, pred katerim je bil zadnji tavantinsujski vladar Atahualpa obsojen na smrt na

grmadi in dne 29. avgusta leta 1533., star trideset let, tudi res sežgan. Ker so mu pa obljubili, da ne bo živ sežgan, če prej prestopi v krščansko vero, je bil pred sežigom zadavljen z vrvo.

Iz Kaksamalki se je odpravil Pizarro, ki je bil medtem dobil iz Paname okrepitev, v tavantinsujsko glavno mesto Kucko, katero je prav tako temeljito izropal. Tam so nabrali toliko zlata, da je prejel vsak podčastnik in konjenik še vrednosti za 6000, vsak pešec pa za 3000 zlatih pezov. Še veliko več so seveda dobili častniki in največ spet Pizarro sam. Jezdec Manco Serra je prejel v Kucku krasno izdelani zlati lik sonca, ki je visel v Koribanci nad daritvenim oltarjem. Toda Serra je dragocenost še tisto noč zaigral s tovariši, tako da je takrat nastal pregovor, ki živi še danes v španskem svetu: »Juega el sol antes que amanezca« — Zaigral je sonce še preden je izšlo. Vsega zlata pa Španci le niso dobili. Sodi se, da so Tavantinsujski velik del svojih zakladov tudi poskrili, a še danes nihče ne ve kje, in tako jih še stoletja iščejo zama najrazličnejši pustolovci po današnjih republikah Peru, Bolivija, Ekvador in Čile.

Pizarro in njegovi zavojevalci Tavantinsujska pa niso države Inko le izropali, ampak so pomorili tudi vso gojenjo plast plemstva in izobraženec ter tako popolnoma uničili tavantinsujsko kulturo, ki v marsičem ni zastajala za tedanje evropsko. Toda sreče jim vsi ti ogromni zakladi, največji, kar jih je znanih iz zgodovine, niso prinesli. Skoraj vsi Pizarrojevi sodelavci in vojščaki so pomrli nenaravne smrti, in Francisco Pizarro, ki je bil medtem postal vladarjev namestnik v Peruju in grof, je padel že 26. junija 1. 1541. v svoji palači v novem glavnem mestu Limi, katero je prišel sam graditi, kot žrtev upora pod nožem španskega morilca. Prav nič več sreče ni imela s tem zakladi Španija sama, kajti prav ti so postali glavni vzrok njenega poznejšega propada od svetovne velesile do države druge ali celo tretje vrste, kakršna je danes. Tudi tu se je izpolnil pregovor: Kakor pridobljeno, tako izgubljeno.

Opozorite na nakupovalnico Socialne pomoči svoje znanke.

Trije začarani bratje

PO ČEŠKI PRIPovedki PRIREDIL HOTIMIR V. GORAZD

Vojko se pa ni bal tolovajev, zato je bil za kapnik, sam pa je s psi odšel za čudaškim starcem. Tolovaj Bradaj je pa medtem poklical svoje tovariše in jim zapovedal Vojko ubiti. Toda čim so se razbojniki pokazali iz svojih skrivališč, so padli po njih Loni, Trgaj in Pozor ter jih raztrgali na kose. Samo poglavar Bradaj se je rešil. Tedaj se je znova prikazal čudaški starci, se pričel pred Vojkom priklanjati in hinavsko zahvaljevati, da ga je rešil razbojnikov. Prijel ga je za roko, odpeljal v stransko dvorano in mu obljubil bogato nagrado.

Neslišno so se v steni odprla lučna vrata in vslopija sta v prostor, kjer je po stenah viselo vsakovrstno orožje, okoli in okoli pa so stale skrinje in omare, napolne polne najlepših oblačil, cekinov, draguljev in drugih čudovitih stvari. Na povabilo starca si je Vinko takoj izbral najlepšo obleko, si pripasal meč iz najboljšega jekla in nataknil srebrno čelado, da bi ga čuvala pred še tako hudimi udarci. Tudi jelka je prihitela za njima, in ko je ugledala toliko bogastva, je brž pozabila na ves svet in kot začarana brodira po zlatih cekinih in iskrecih se draguljih.

Da se doseže čim boljše gospodarsko z racioniranimi živili v gospodinjstvu, poslednjemu členu gospodarske razdeljevalne verige, so nemške žene uvedle po mestih strokovne posvetovalnice. V njih dobi vsaka gosp. linja zaželen nasvet in recepte, kako se uporabijo hraniva, da od njih dobimo polnovredno in okusno hrano. Na sliki vidimo pokušanje hrane v eni takšnih posvetovalnic.

V NEKAJ VRSTAH

Le čevlje sodi naj kopitar, je dejal Prešeren. In to drži. Če se kdo vtika v stvari, ki jih ne razume, prej ali slej to obžaluje. To je te dni okusil tudi španski vojvoda in znanj biko-rejec Pinohermoso. Te dni je bil namreč vojvoda gost na posestvu slovitega španskega bikoborca Juana Belmontija. Beseda je dala besedo in vojvoda je izrazil željo, da bi pred prisotnimi gosti nastopil kot torero. Toda v tem novem poklicu se vojvoda ni bog ve kaj obnesel. Ko ga je bik zagledal, se je zakadil v njega in že ga je imel na svojih rokah. Vojvoda je izkupil precejšnjo denarno odškodnino sedalom in je takoj moral na operacijo v sevilsko kliniko.

V Clevelandu v Ameriki so po vesteh iz Newyorka vršili poskuse z novo in svojevrstno elektrifikacijo cestne železnice. Električni vod je tam vžidan v cesto tako, da v zraku nad progo ni nobenih žic. Vozovi ne dobivajo kakor doslej električno ener-

gijo po direktnem kontaktu iz kabla, ampak po indukciji. V ta namen imajo vozovi svojevrstne priprave, ki po svoji zunanji obliki spominjajo na velik radijski aparat.

Švedski industriji se je posrečilo izumiti nov način za pridobivanje tekočega pogonskega goriva. To je v toliko novo, ker so za surovino vzeli odpadke, ki je ostal pri izdelavi celuloze. Neko švedsko podjetje se že pogaja s švedsko vlado, da mu ta zagotovi odjem vsega goriva, kar bi ga podjetje izdelalo. Začetna kapaciteta tega podjetja naj bi bila 925 kubičnih metrov ali skoraj 1 milijon litrov na leto.

Ročni vozički niso v modi in časteh samo v naši Ljubljani, ampak tudi drugod. Tako si v Berlinu v vsakem okraju na določenem mestu privatnik lahko izposodi proti malenkostni odškodnini 25 pleningov na uro voziček za prevoz premoga, drv, krompirja, kovegov itd. Se mnogo novih posojalnic za vozičke nameravajo ust-

noviti, ker se ljudje na sedanje pravi radi in z zadovoljstvom obračajo. V bodoče pa nameravajo pustiti v promet še večje vozičke, takšne, ki prenesajo tudi težo 300 kg. Ljudje si pač pomagajo, kakor vedo in znajo.

Brazilski dnevnik »A Moiter« je pred kratkim objavil vest, da je neki reven brazilski ribič našel v trebuhu neke ribe izredno lep diamant, težak 80 g. Ker so pa diamanti ponavadi tehtajo na karate, si lahko predstavimo, kake velik je bil ta diamant. Po svoji teži ca. 400 karatov spada ta diamant med največje diamante, kar jih svet pozna, zakaj največji brušeni diamant Cullinan tehta 516 karatov.

Tudi človeška koža se z leti izpremeni in postara, so ugotovili znanstveniki. Tako trdi Nemec dr. Schallweg, da se človeška koža s starostjo tanjša, da elastično tkivo razpada in da dobi koža čedalje več pigmentov. Tudi žleze dlačic se s starostjo razširijo.

19.000 žrtev je terjala v letu 1944. otroška paraliza v USA. Je izjavil Daves O'Connor, predsednik odbora za borbo proti tej zavrati bolezni. Po svoji grozoti stoji omenjena epidemija na drugem mestu v zgodovini USA.

V muzeju v Gmundnu (v nekdanji Gornji Avstriji) so te dni odkrili zvezek del slovitega srednjeveškega zdravnika Paracelsusa. Zvezek vsebuje štiri ločena dela. Spisi so izšli okoli leta 1570. in obravnavajo Paracelsusova dognanja o skrivnostih ustvaritve, o lastnostih dobrega čudodelnega zdravila, o fizikalnih in kemičnih problemih ter navodila o borbi proti kugi.

Od 31. decembra 1944. je v Nemčiji dovoljeno samo pravih rejcem malih živali rediti živali za rejo, tistim pa, ki so doslej kupovali mlade živali in jih potem pilali za zakolji, je nadalje vzdrževanje živali prepovedano. Posebno za to določene osebe bodo nadzirale, da se bo ta uredba izvajala točno, in bodo ugotovile, ali ima živali kdo, ki jih ne bi smel imeti, ali jih pa ima več, kakor mu je dovoljeno. Ta uredba se nanaša na goš, race, kure, zajce itd. Pri kurjerih bodo rejci morali število svojih živali zmanjšati na stanje z dne 3. dec. 1943. to je na stanje, kakršno je bilo pri določenem rejcu pred enim letom. Namen uredb je, naj se z rejo malih živali ukvarjajo le takšni ljudje, ki pridelajo sami zadostno piče za svoje živali. In tudi ti samo za omejeno število živali. Tistim pa, ki morejo krmo kupovati, se v bodoče ne bo dovolilo vzdrževati živali. Pri tem so izhajali s stališča, da bi bilo nepravilno, da imajo nekateri dodatek v mesu, drugi pa ne.

S poskusi so dognali, da se n. pr. zelje in repa držita po več mesecev, če ju v plasteh pokrijemo z zadostno količino snega. To se lahko naredi na prostem, prav tako pa tudi v hladnih kletih in stanovanjih. Pogoj pa je, da je zelenjava s snegom dobro izolirana. Zunanja snežna odeja, debela pol metra zadostuje. Čez to snežno odejo položimo debelo plast zdrobljene prsti ali mahu, ki poskrbi, da se sneg ne začne prezgodaj tajati.

Kdo ugame?

Prepir zaradi kašipota

Dva šoferja, Tine in Tone, sta v temni noči vozila z avtom v Kurjo vas. Ko sta bila v bližini, kjer sta domnevala, da je vas, je dejal Tine: »Stoj! Tukaj na levi se je ravno kar pokazalo iz teme krajevno znamenje in mislim, da sem bral »Kurja vas«. To reji pelji nazaj, da oddava naše blago.«

»Nesmisel,« je odgovoril Tone, »če si prav bral, peljeva naprej!«

»Prav sem bral,« je zavpil Tine, »storej pelji nazaj!«

»Se na misel mi ne pride,« je zaklical Tine nazaj, »dovoli, da ti razložim...«

Kaj je razložil Tone?

Odgovor:

Krajevo ime na lev strani slove na poti iz kraja. Na naslednjem križišču (s klonirano) najdi tega kašipota (s klonirano) in oddaj naše blago.

S tem, da prodaste nakupovalnici Socialne pomoči staro obleko, čevlje in podobne predmete, koristite sebi, ker dobita zanje ugodno ceno, in revežem, katere bo Socialna pomoč mogla obleči.

Glavna poslovalnica Socialne pomoči za nakupovanje oblačil, obutve, perila, posteljnine itd. je v Gradišču št. 4 nasproti dramskega gledališča.